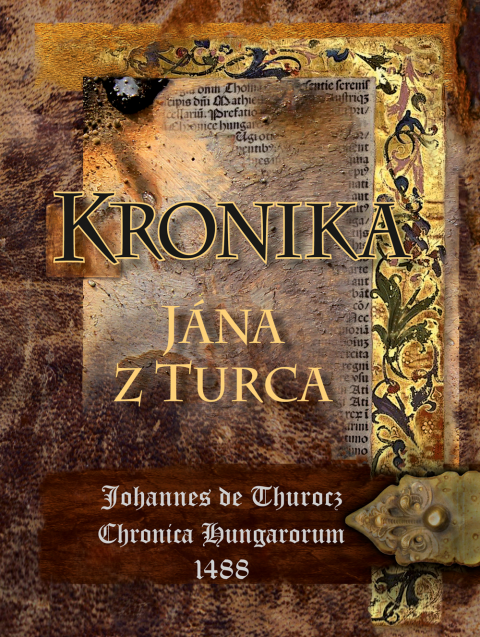

KRONIKA

JÁNA
Z TURCA

Johannes de Thurocz
Chronica Hungarorum
1488

Johannes de Thurocz Chronica Hungarorum

Latinský originál z roku 1488
preložil do slovenčiny Július Sopko.

†ystozia sancti
ladislai.

Johannes de Thurocz
Chronica Hungarorum

KRONIKA

JÁNA Z TURCA

1488

Anno Domini 1634 in Mense Februar.

Præfatus Historiarum codicem Illm^s Dns
Comes Stephanus Hierij de Bod. Com^s
Comitatus d. Jachol^s Janitor Regium
Hungar^s Magr ac Sacr^s Cesar^s Rex^s q^s. Math^s
Confiliar^s Camerar^s & in Cui^s sua Lipsarda
Dono. dabat Egr^s Daniel^s Dubnic^s tunc
Familiar^s primar^s Duellor^s An^s Comit^s
Regni Hungar^s Palat. Theod^s Ynd^s d. G^s
Et bene invenire Reg^s. cm

Ad egregiū dñm Thomā de drag personalis presentie sereniss
simi principis dñi Mathie: hūgarie: bohemie &c. regis Austriq;
ducis cācellariū. Prefatio magistri Johānis de thwocz: in pri
mū librū Chronice hungaroz foeliciter incipit.

Lagi otio his annis nobis eque simul tor-
pentib⁹: varij rex ordines cū occurrissent
suaues interdū lites media iter colloquia
surrexere ⁊ leuia disputationū iurgia sepi⁹
emerferūt. Dū de primenis hūgarice nati-
onis reb⁹: deqz parte mūdi: q̄ hūgaros aut
germinauit: aut in hāc regionē q̄ antiquit⁹
pannonia: nūc vō hūgaris ab eis dē hūga-
ria dicta est: fudit: varijs vtatur sentētijis
experiēdi tandē grā placuit dudū sup his
rebus p̄textas reuoluere historias. Quas
equidē dū diligenti lectiōe plustranū⁹: multa in eisde⁹ de parte
mūdi scythica vnde et hūgari emerfisse phibent: aut obmissa aut
neglecta: seorsūqz ab alioz auctoz positioib⁹ p̄scripta apparebāt.
Eniuero ⁊ magni regis Atile gestaz gloria rex stili paritate cō-
prehēsa digno laudū p̄conio nō min⁹ q̄si subtricare videbat. Nec
crimine de hoc hūgaroz vetustas arguēda est: q̄ suaz memoriā
rerū altū obliuiois in pelagus defluere p̄misit. Hoc genus hoīnz
ipsaz etate rex armoz potius strepitu q̄z lraz sciētia sese exercita-
bat. Nā ⁊ hoc nro euo ps natiōis eiusdē quedā trāssiluanis regni
posita i oris characteres quosdā ligno sculpsit: ⁊ talis sculpture vsu
lraz ad instar viuit. Externaz nationū inuidiā exactis p̄ ipm Ati-
lā regē victorijs: p̄dignū p̄conij subtraxisse stilū ⁊ eidem regi Ati-
le gloriā imperialis noīs dempsisse puto. neqz p̄ ipm gestaz rex i
decus quippiā p̄terqz illatas p̄ ipm eis miseras planctuosi carmi-
nis ad instar scripsisse inueniunt. Ande paulus oros⁹ suaz vltimo
libro historiaz: hunoz de eruptiōe mentionē faciens: tredecimo
inquit anno imperij valentis radix illa miseriārū nostraz copio-
sissimos simul frutices germinauit. Et anthonin⁹ florētin⁹ archie-
piscopus in scda parte sui chronici operis ipsa ait. Gētis barbari-
es me silere faceret: nisi illud famosū galliaz ⁊ italiāz excidiū me
loqui cogeret. Nemo mūdānā miseria absqz aliena adept⁹ ē glo-
ria. Minus assirioz rex regna q̄ in aliena violētas iniecit man⁹:
vniuersaz originē historiārū peperit. Et nisi quondā agamenon

44illa

Amelia

B

5

grecoꝝ iꝑeratoꝝ troiaꝝ ilion euertisset: magnꝰ quoqꝫ alexander
tristibꝰ armis orbē vastasset: illoꝝ noīa pariter cū corporibꝰ ceci/
dissent. Scythicas igitꝰ ptes: regis quoqꝫ atile enī ingētiū facino
rū p magnitudinē immortalitate dignū: ampliori stilo vt describe
rē: siqꝫ 7 subsequētiū hūgarie regū historias olim editas pcurrita
rē: 7 i illis siquid negligētia scriptoꝝ viciasset: castigare tuis aīatꝰ
psuasiōibꝰ rē meis viribꝰ hand parē aggredi p̄sūpsi. Dulce enī tuū
7 admodū delectabile eloquiū me vicit. q̄uis tātax magnitudo
rerū maiori sit digna vate: tua tñ psuasio cū erga me vim habeat
mādati: tibi qꝫ nōdū psuadēti puerim: psuadēti eo magis oēm vim
meā dediceui. Enīvero in p̄sumēte vt arbitroꝝ hec p̄lūptio inui/
dia auctrice ludibriū pariet: 7 lingua q̄ parcere scit nemini i detra
ctionē illiꝰ dissoluet. Moscūꝰ iquēti hūc hoīez. Alex quidē iuxta
enāgelicā lectionē nullū sua acceptat p̄ia. cū tñ rebꝰ in his ex me
fecerim nihil. veteres in oibꝰ secutus sū historias: 7 sentētiās au
ctoꝝ trāsgressus sū i nullo. Partes quidē scythie 7 illaz sitū: atile
quoqꝫ regis gesta pluribꝰ chroniciis opibꝰ ea ppter indagatis: sti
lo paulo ampliori q̄z priores hūgaricaz historiaz effecerāt aucto
res: illoꝝ vndiqꝫ positiōes intermiscēdo p̄scribere: ac ceteroꝝ di
noꝝ hūgarie regū historias debilis mei opis infra limites puta
quondā karoli regis nequiter interfecti miserabile vsqꝫ ad carnē
quātū mei est ingenij diligēter castigare curauī: altiusqꝫ istud alta
me inuēt ordinare numina celi. Tu quoqꝫ suscipe nautā altas pe
lagi voragines absqꝫ temone: tēperieqꝫ ratis: ac remigis officio
tua ad desideria sulcantē. Suscipe inquā tue tantū volūtati satis
facere volentē. 7 suscipe me nō ex me: sed ex vetēz has res descri
bentiū voluminibꝰ auctoꝝ: gratū velut florē viridibus lectū de
cespitibꝰ tue offerentē dñationi. Vale. Soliloquiū.

Qum antiqua auctoꝝ vetustas: humoꝝ siue hungaroꝝ
diuersimode originē descripsisse inueniūt. quibꝰ tā mo/
dernoꝝ q̄z p̄teritoꝝ tēpoꝝ hoīes: diuersos sensus ac/
comodātes: nō parua in hac re discrepatioe disseptiūt
Duo enī volumina chronici operis p̄paginē siqꝫ et
gesta illoꝝ elucidantia: a ceteris auctoꝝ ac etiā in seipsis maxi
me in declaratiōe illoꝝ germinis dissidentia: tēpoꝝ quondā di
noꝝ karoli 7 lodowici hūgarie regū vt dici p̄sumit edita reperi
unt. quozū alterū sup libro genesis. x. alterū sup. xj. capitulis suas
fundauerūt origines. Cū aut huiꝰ q̄ post diluuij vindictā vniuer

sa caro a noe ⁊ eius filijs puta: sem: cham: ⁊ iaphet: nouā receperit
generationē: vniuersalis christiane religiōis natio cedat: alienaz
p̄ter hūgaricā q̄ voluminib⁹ in eisdē declarauerūt generationē:
supfluitati poti⁹ q̄s necessitati ascribi debere dinoscit. An ne ipse
ex se huic opi quippiā addidisse rephendā: illorū sequēs volumi
nū auctores meis p̄positis idē principiū pono.

Exordiū narratiōis in primā partē chronice hūgarorū.

H sūt generatiōes noe ⁊ filioꝝ illi⁹ sem cham ⁊ iaphet.
de quib⁹ post diluuij cladē. lxx. due generatiōes puta
de sem. xxvij. de cham. xxx. ⁊ de iaphet. xv. p̄cessisse p
hibent. De generatiōes disseminate sūt in orbe terra
rū. ⁊ scdm quosdā sem asiam: cham affricā: ⁊ iaphet eu
ropā sortiti sūt. Scdm v̄o hieronimū de hebraicis questionibus
necnō ⁊ iosephū filij iaphet possedisse dicunt septētrionalē regio
nem a thauro et imano montib⁹ scythie vsqz ad flumē thanaū
qui eandē mediā scindit. Unde prim⁹ filius iaphet gomer a quo
nominati sūt galathe postea galli quos nostra etas a quodā fran
cone filio olim paridis filij priami vltimi regis troianorū: duce
videlicet eorū denominatos francos vocat. Hic franco post tro
iane vrbis excidiū in pannoniā que olim magni alexandri euo su
perior grecia vocabat: magno cū populo venisse: ⁊ sub monte sy
can secus flumē ilter qui ⁊ danubi⁹ dicit ciuitatē amplissimā edi
ficasse: ⁊ illi nomen a monte sycan predicto sycabriā imposuisse: ⁊
tandem orientaliū metu nationū abinde ad partes occidentales
declinasse: ⁊ regiones circa flumē sycana occupasse: illamqz a pre
fato franco duce eorum franciā appellasse: ⁊ regione in eadem
ciuitatē condidisse: ⁊ illam in memoriā paterni nois paris deno
minasse tradit. Scdus filius iaphet magog: a quo descēderūt scy
the scdm factū hieronimū. ⁊ madai a quo dicti sunt medi. ianan: a
quo greci. ⁊ tubal: a quo descēderūt hispani. ⁊ mosoch a quo deri
uati sūt capadoces. vñ ⁊ nūc hñt ciuitatē noie masehab. ⁊ thyras
a quo noiati sūt traces. Gomer aut̄ genuit assenes a quo troiani
Janan genuit elisa a quo elisei: ⁊ postea colides. ⁊ tharsis a quo ci
lices descendisse perhibent. vñ ⁊ nūc ciuitas illorū metropolis
hoc vocabulo tharsis denominat. In hac ciuitate nat⁹ fuit beat⁹
paulus ap̄lus. put habet in actib⁹ ap̄loꝝ cap̄lo. xxj. Et subdit bea
tus hieronim⁹. ab his inquit diuise sunt insule gentiū in regioni
bus suis vnusquisqz scdm linguā suam ⁊ familias suas in natio

Joseph
Filius
Iaphet

Buda

Tharsis
Patria
Pauli
ap̄losol.

28

nibus suis. Quod dictum ipse beatus hieronimus anticipasse inuenit. nam hoc
 postea tempore confusio linguarum actum est. Filij autem cham. chus: a quo et
 ethiopes. unde in hebreo ethiopes chus nominantur. et mesraim a quo egyp-
 tii. in hebreo enim egyptus mesraim dicitur. Phuth: a quo phuthi. et
 enim in illorum regione fluit quidam qui etiam modo phuth vocatur. et chana-
 an: a quo dicti sunt chananei. quorum terra postea filiis israhel data fuit
 Filij autem chus. saba a quo sabei. enila a quo gentiles. et sabatha a
 quo sabatheni. processisse prohibet. Ex his postea propter locum enim irre-
 misticibilem vetustate mutata sunt plurima. paucaque in se vel in sibi
 simili aut propinquo permanserunt. Et iteque subiungit beatus hieronimus.
 porro chus genuit nemroth. Iste nemroth fuit qui induxit poste-
 ritatem noe ad edificandum turrim et ciuitatem contra dominum. An iosephus
 in libro de antiquitatibus rexit: dum inquit prescripte tribus sem cham et
 iaphet una et eadem hebraica vteretur lingua: ducere sumo primo post
 diluuium anno nemroth gigas cepit turrim construere cum omni cognatio-
 ne sua periculum diluuii attendendo. ut si pertingeret diluuium iterari:
 turris in refugio vltioris euadere possent iudicium. Diuini tamen iudicii
sententia enim humanum non valet resistere intellectus. sic illorum mutauit et con-
fundit loquelam: ut primum a primo non intelligeret: tandemque opere non con-
firmato in diuersas dispersi sunt regiones. Hanc grandem et cunctis seculis ad-
 mirandam turris edificationem alij inter nubiam et egyptum fuisse ac illi
 in antiqua per hos qui ab inphisis in alexandriam iret usque hodie cerni.
 Alij vero in caldea ad flumen eufraten illo videlicet in loco ubi po-
 stea multas post etates semiramis cunctarum famosissima reginarum vr-
 be illam celeberrimam Babilonem primi imperij genitricem perdidit exti-
 tisse: et a babel turri quodam propter confusionem linguarum denotata non
 tamen sola ciuitatem sed et caldeam ipsam totamque assyriam et mesopotamiam ma-
 gnam propter imperatorum illam inhabitantium facinororum gentium babilonis no-
 mine accepisse tradunt. Multa et admiratio digna huius urbis de con-
 ditione et edificio ethesios et clithares: item erodorus necnon dyodorius
 siculus scripsere. quod postmodum per quosdam turri prenotate appropriata
 inuenient. In uno enim dictorum duorum voluminum iosephum referre po-
 suerunt: quod nemroth in turri ipsa ex auro purissimo deorum fecisset tem-
 pla: palatia ex lapidibus preciosis edificasset: et columnas aureas in illis
 erexisset: plateasque illius diuersi coloris lapidibus pavimentasset. cui
 haud adhibenda est fides. Nam post non diu tunc peritum vniuersale
 diluuium: nodum tamen auri in usu fuisse credi potest quod de illo et templa edi-
 ficare et columnas erigi potuissent. et nec tunc deorum erat cultus quibus ipsa

Cur
 Turris
 Babel

gene
 10

tēpla edificari debuissent. cū mlt̃a post secula rex assyrioz **Ninus**
defuncto belo rege p̃re suo in illi⁹ memoriā ⁊ p̃ sui solatione ex
auro p̃i sile fecisse simulacrū: illud q̃s tā ipse coluisse q̃s etiā cūctū
sui regni p̃p̃m colimādas: ⁊ nō post multū t̃pis in illud simula
crū inūdū sp̃s intrasse ⁊ petētib⁹ respōsa exhibuisse: exinde q̃s cū
etā idolatrie p̃ncipiē originē cepisse mlt̃e doceāt scripture. Tāde
sequit̃. ⁊ turris ipsa i q̃drū subleuabat ab vno angulo in aliū: h̃is
lōgitudinis passūū mille. x. v. latitudinis totidē. q̃ntitas vō altitu
dinis nōdū finita erat: s̃z illoz p̃posito lunarē vsq̃ ad circulū sub
lenari debebat. Grossitudo aut̃ fūdamēti trecentoz erat passūū:
paulatim quidē subleuādo artabat: vt p̃eminēs pōdus grossitu
do fūdamēti leui⁹ sustineret. Et rursus in genesi cap̃lo vbi sup̃ di
cit̃. ipse videlicet nemroth. cepit cē potēs in terra. Nā p̃ potētiaz
alios sibi subiugabat: ⁊ ad turris opus nolētes cōpellebat. ⁊ iō sub
iūgit̃. ⁊ erat robust⁹ venator: i. oppressor: hoīūz corā dño. ⁊ exinde
puerbiū illud exiit: q̃si nemroth. Dū enī postea aliquis oppres
sor hoīūz videbat dicebat alter nemroth ṽl filius nemroth. Fuit
aut̃ scdm̃ factū hieronimū initiū regni ei⁹ babilon ⁊ i terra sennar.

De generationis hunoz siue hūgaroz origine.

Hunc nemroth quidā voluerūt hunoz siue hūgaroz
fuisse. p̃thoparetē. Nā in vno dictoz voluminū posi
tū est q̃ nemroth gigas post linguaz p̃fusionē in terra
eiulath q̃ nūc p̃syda vocaret̃ intrasset: ⁊ ibi ex p̃iuge sua
enech vocitata duos generasset filios: quoz alter hu
nor alter vō magor: denotiati extitissent: ex quib⁹ tāde vniuersi hu
ni siue hūgari ipsoz generatiōis recepissent p̃paginē. Dicit̃ etiā
q̃ idēz nemroth p̃les p̃ter enech vxores habuisset: ex quib⁹ p̃ter
hunor ⁊ magor p̃les filios p̃creasset: hi ⁊ eozūde posteritates p̃sy
de regionē p̃dictā inhabitaret̃: statura ⁊ colore siles hunis: tantū
modo in loq̃la velut saxonēs ⁊ turingi modicū differētes. In alte
ro aut̃ voluminū p̃dictoz subdit̃ q̃ hunor ⁊ magor p̃res hunoz
siue hūgaroz nō fuissent filij nemroth: qui fuit fili⁹ chus: qui fuit
cham: qui fuit a noe genitore suo maledict⁹. tū ex eo q̃ ip̃e nem
roth nunq̃ iuxta flumiū th. main habitasset: tū vō q̃ ut sup̃ dictū
ē q̃ a magog filio iaphet descēdissent scythe ⁊c. Nā subdit̃ ibidē.
ergo inquit vt sacra scriptura ⁊ scī doctores dicūt hungari descē
derūt a magog filio iaphet. qui post diluuiū anno. l. viij. put scūs
sigilbert⁹ ep̃us anthyocen⁹ i chronica oriētalū nationū refert in

Pip
Lab
Am
ad p
m
l
iune 9

Turris
uam
1a

ppre
omni
nemroth
10-9

Nem
ro
protho
pore
Hunga
vix
cuius
filius
Hunor
a quo
Hun
sū
Hunga
⁊

alia
opinio

trauit terrā eiulath ⁊ ex pinge sua enech genuit hunor ⁊ magor su
pradictos a quib⁹ hūni ⁊ magyari generati ⁊ denotati fuissent.

Aliud capitulū de eodem tractatu.

Anthoni⁹ aut florētī⁹ archieps de quo superi⁹ mē
tionē me fecisse recolo: sigilbertū ⁊ vincetiū sequēs
in scōa sui chronici opis parte hunor⁹ originē in an/
tiquor⁹ historijs se sic legisse ponit. Silimer inquit
rex gothor⁹ alias gethar⁹ fili⁹ magni Gaderici post
egressū sycatie insule scythie iā quinto loco tenens
principatū: cū terras scythie cū sua gēte intrasset: quasdā magnas
mulieres in pplo reperisset quas sermone gethyco alirūnas vo/
cassent: easq; hñs suspectas de medio sui pturbasset: longe q; ab
exercitu suo fugatas in solitudine coegisset errare. Quas tandem
siluestres hoies (quos nōnulli faunos sicarios vocant: qđ genus
quodā scō anthonio dū heremi puagabat solitudinē obuiasse le/
git) cū deserti p denia errare vidissent i illaz amplexus pariterq;
coitū se comiscuisset. Exhincq; hoc ferocissimū ac pauedū ⁊ ter/
ribile hoīz genus edidissent: qđ primā inter meotidas paludes
fuisse. Cūq; ingentē creuissent mox in vicinor⁹ agros se ingeren/
tes vastitates edidissent: obstantesq; quos forsitan ferro nō supe/
rassent sui vultus terribilitate fugassent. Qui ⁊ in pignora sua pri/
ma die nata deseuissent. Nā marib⁹ ferro genas secassent vt añq;
suauia lactis nutrimēta pciperēt vulneris cogerent sub ire tolerā/
tiā. Tali ergo inquit stirpe pcreati hūni exigui quidē forma s; ar/
guti: morib⁹ expediti: ad equitādū pmpitissimi: scapulis lati: ac ar/
cus sagittasq; tractare parati: ceruicib⁹ firmi: ⁊ supbia sp erecti: cū
etis vicinis gētib⁹ horrori pariter ⁊ formidini erāt. Nec anthoni/
us. Jordan⁹ aut ⁊ quidā alij hunos ab incubis demonib⁹ ⁊ qui/
busdā mlierib⁹ originē sūpsisse dicere. Simidia auctrice iordan⁹
hac ducit snia. Nā cū gothor⁹ de genere: quos hūgari, pprijs ex/
pulere de sedib⁹: suā ducat originē: pgenitor⁹ iniuriā p corde fe/
rens hoc opprobrio hunor⁹ affecisse generationē credi pōt. Sa/
cra etiā hāc sniaz reprobatur scriptura. Cū enāgelice lectiois nostrū
canāt ptulisse saluatorē: qđ eni inquit est de carne caro est qđ aut
de spū est spūs est. Et rursus. Spūs carnē ⁊ ossa nō habet. Cōtra/
riū igit veritati ⁊ erroneū est credere: q; spūs quib⁹ naturalia que
vini ⁊ officiū hñt generādi pcessa nō sūt: gñare possent. Dioder⁹
vō syculus scythar⁹ gentē apud araxim flumen originē habuisse:
parūq; ab initio ac modice terre cultricē fuisse: deinde rege na/

etā potēti ⁊ bellicoso ac militari v̄tute p̄cipuo: patriam ampliassē:
 montanā vsq; ad caucasū: campestrē vero vsq; ad oceanū scythi-
 cū ⁊ paludē meotidē flumēq; thanaim: sui historici laboris tertio
 in libro poluit. Et tā ipse diodorus ibidē q; herodot⁹ in sua chro-
 nica libro quarto fabulā inducūt quandā dicētes. Qd̄ cum olim
 hercules: p̄ior illo qui postmodū res troianas turbant: geriois
 vaccas custodinisset: ⁊ in terrā quā nūc scythiā vocāt tūc oīno de-
 fertā denemisset: dephensus tandē vehementi pluuia ⁊ gelu: sub-
 strata sibi pelle leonina obdormiūssēt: interim autē eque illius a
 curru p̄ pascua errātes disparuissent. Qui expergefact⁹ omne illā
 regionem perlustrans easdem nō inuenisset: vltimū cū in ter-
 ram quandā que hylea dicitur denemissent: ibidē quandā virgi-
 nem de tellure natā ancipitis nature humane videlicet ac serpē-
 tine: sup̄a femora quidēz feminā: inferius autē viperā reperisset:
 eāq; sp̄icatus atq; admiratus si alicubi suas vidisset eqs inter-
 rogasset: illa se easdē scire sed interim donec cū ipa p̄cūberet ipas
 sibi reddere nolle r̄ndisset. Hercules igit sub ea mercede cū illa
 p̄cubuiisset. Illa vō cū hercule ampliori cupiēs vti p̄cubitu: eidez
 equas nō restituiisset donec ab illo se grandā cōperisset. Tandēz
 restitutis herculi equis mulier illi dixisset. Idas ego tibi equas q̄
 huc venerant seruari. tu quidē mihi serua ius cum illarum p̄e-
 miū persoluisti. Concepi enī ex te filios tres. qui vbi nati fuerint
 ⁊ adolenerint de illis quid sūm factura mihi dicito. an hic debeāt
 habere domiciliū: ipsa enī hui⁹ regionis teneo imperiū. An illos
 ad te mittere debeā: qui p̄ illoz es. Cui hercules arcū vnū: duos
 enī deferebat: ac balthēū ad cui⁹ cōmissurā aurea depēdebat fia-
 lā dedisset. ⁊ anteq; illi hec dona assignasset arcū tetēdisset ⁊ bal-
 theo se p̄cinxisset: dixissetq; illi. Quē illoz hūc arcū ita tendentē
 ⁊ hoc balthēo sicut me p̄cinctū videris: cū tu regionis isti⁹ incolā
 effice. qui aut his operib⁹ q̄ ipse p̄cipio impar erit illū ablegabis.
 Idis igit dictis hercules abisset. Post hoc cū illa mulier illa: filijs
 vni agathirso: alteri gelono: nouissimo autē scythā noīa iposuiisset
 Qui cū in virilē adolēuissent etatē: mulier ipsa mādatorū memor
 ea q̄ sibi iūcta erāt peregrisset: ⁊ filijs tēptatis vltimū puta scythā
 in paternis p̄ceptis eq̄tū fore cōperisset: q̄re duob⁹ agathirso vide-
 licet ⁊ gelono ablegatis scythā sui regni heredē p̄stituiisset. a quo
 rādē tū ppl's tūq; reges scythaz p̄cessissent: ipsaq; regio nomē ac-
 cepisset. Itē trog⁹ pōpei⁹ scythas cū egyptijs tanq; hoīes genti-

Her-
 les

113

Scythia

les qui semp mundū sine initio stetisse putarūt: de generis vetu-
state p̄tendisse fat. Dixere em̄ egyptij terraz quidē alia solis pre-
mit ardore: alia vero frigoris algore riget in tātū vt nequidē ho-
mines vl' animātia generare posset: vex ⁊ aduenas necat. egypt⁹
vō adeo aeris bñficio foret tp̄ata q̄ nec estui solis ardores neqz
hiemalia frigora illi⁹ offenderēt incolas. P̄terea egypti tā fe-
cūdus eēt ager q̄ in p̄creatione alimētoz illa terra feracior esset
nulla: vnde de iure hoīes pri⁹ natos ibi videri debere vbi facili⁹
educari possunt. Ecōtra scythē rīdissent q̄ celi tp̄amētū p̄posite
q̄stioni nullo argumēto foret quippe cū primū natura caloris ⁊ fri-
goris incremēta regionib⁹ diuisit: statim ad locoz aure tolerātiqz
queqz aīalia generauit. An ⁊ salamādrā ignis: ⁊ certos vermes aīa
vitali vegetātes antiq̄ munes gignere pariter ⁊ nutrire phibent.
codē mō arboz atqz frugū varietates p̄ regionū p̄ditiōe natura
p̄duxit. Quāto em̄ scythis aura ē asperior q̄ egyptijs tāto ⁊ cor-
pora ⁊ ingenia scythaz sūt duriora. Ceterz si mūdi primordia vel
aquaz illuuiēs tenuit: vel ignis (qui ⁊ mundū genuisse credebāt)
possedit: vtrūqz scythis poti⁹ priore p̄stare originē potuerūt. Nā
si ignis primas res possedit: nōne paulatim extinet⁹ septētrionali
agro qui supra oēs terras hiberno frigore alget aeris tēperie de-
dit: egypt⁹ vō ⁊ tot⁹ oriēs qui ⁊ nūc torrēt solis calore estuat post
extinctū primeni ignis ardorē tardissime tēperamētū aeris recepe-
re. Si vō aquaz inundatio oēs terras submersit: p̄fecto decurrētī-
bus aquis altior terraz ps prius detecta fuit: humilib⁹ aut terre ī
partib⁹ aq̄ diutissime īmemorata ē. ⁊ quāto prior queqz ps terraz
aut ab igne liberata aut ab aquis siccata sit: tāto pri⁹ aīalia gene-
rare cepit. Porro scythia adeo altior oib⁹ terris est: vt cūcta flu-
mina ibi nata in mare meoticū: deinde in pōticū: ⁊ deinde in egyptiū
decurrāt. Egypt⁹ vō si ab aquaz in eā p̄ vim decurrētū icur-
sub⁹: mītis molib⁹ aggerū munita nō fuisset coli aliter nisi exclusis
nili fluctib⁹ nō valuisset. Idis igit argumētis supati egyptij scythē
antiq̄ores visi fuere.

Continuatio narrationis.

Ualicunqz a cardine ortus: huiusmodi hungari p̄cessē-
runt: preclarum tamen illorum laudis preconium lata
mundi per climata p̄ gestarum magnitudine rerum
longe diffusum: illos ⁊ catholicam fidem non minus
amplecti: probitatis titulo fulgere: grataqz vigere mo-
rum honestate: tum vero militari p̄stantia ⁊ armorū

virtute ceteras nationes longe euadere: ubique clamat. Ex hac generatione nedum reges verum etiam plebes additionis homines cathalogo sanctorum ascripti se super ethera conscendisse letant. Nec ille magnus Atila suam quocumque deprehendi potest neglexisse nationem. Nonne nepotem magni neroth suo in titulo se scripsisse inuenit? Et in secundo libro chronici operis hungaricarum rerum dum de illorum secundo tractat ingressu: ipsi hungari sue originis propagine per generationis lineas ad magnum nemroth deduxisse reperiunt. A magog vero filio iaphet: scythas qui prius gethe postea gothi sunt vocati: quos huni propriis expulere sedibus ut infra dicitur: tunc Isidori documento: tunc vero certis ad id accedentibus scripturis: processisse negari non potest. Unde ipsarum hungaricarum cronicarum in primordiis sequitur. Dum enim hunorum et magorum neroth essent primogeniti: a patre eorum separatim in tabernaculis habitabant. Accidit tandem una dierum cum venandi causa ad campum processissent: et illis in deserto una cerua occurrisset: quam cum fugientem insequentes in paludes meotidas deuenissent: et cerua eadem in crebris silvarum saltibus euamisset: ipsi eandem diutius perquisitam potuerunt inuenire mune. Peragratis tandem paludibus eiusdem: cum illas armentorum pro pascuis optimas fore aspexissent: redeuntes ad patrem ab ipso licentia impetrata cum omnibus ipsorum rebus in ipsas paludes meotidas intraverunt ibidem moraturi. Hanc paludem regionem esse: et perfido provincie vicinam fore: pontoque illam in giro vallari: unum tantum vadum habere: aditumque illic et exitum difficile prebere: herbis silvis piscibus volucribus et bestiis abundare: in chronica posuere hungarica. Dionysius autem paludem hanc matrem ponti appellavit. Multas enim famosissimarum annuum aquas in illam deuenire: ac tandem easdem ipsas paludes in mare potius emittere dicit. Paludes ergo meotidas hunorum et magorum advenientes quinque annis ibidem immobiliter permanserunt. Anno vero sexto exeuntes dominus per desertum vagarentur sonitum symphonie audierunt: et scrutinij gratia ulterius procedentes uxores ac filias Bereka sine maribus in tabernaculis manentes ac festum tube colentes et choreas ducentes casu reperiunt: quas celeri rapina comprehensas simul cum earum rebus in paludes meotidas deduxerunt. Contingit autem eosdem in hac rapina inter ceteras dilectas principis alanozum duas filias virginis forma perlaras comprehendere quarum unam hunorum: alteram magorum in uxores receperunt: ex quibus mulieribus tandem omnes huni sine hungari origine lapsisse prohibent. et hanc quidem rapinam cum ceteram perdarum primam nonnulli fuisse dixere.

Factū est autē cū diutius paludib⁹ in eisde pmanissent in gentem
creuerūt validissimā: ita q palus ipsa eosdē cape ac eisde nutri
mentoz alimēta prestare nequiret. Subtilissima igit quādā astu
tie calliditate excogitata in scythiā ipsis vicinā exploratores de
stinauerūt. Qui redeūtes cū terrā scythie amplā p armētisq pa
seēdis valentē esse dixissent: mox cū omni generatione ac rebus
armētis ipsoz illā intrauerūt: ibidēq quosdā alprofuros quos
in priorib⁹ chronicis hūgaroz nūc ruthenos vocari scripserūt in
uenisse phibent. Deletis igit eisde expulsi ac sub iugū reda
ctis: regnū illud inuitis vicinis possidere dicunt vsq in hūc diē
Anthonin⁹ vō florētin⁹ archieps hunos ad limites meotidis pa
ludis habitasse affirmat. Dicit enī q cū venatores hunoz seque
tes vestigia cerui per paludē meotidā quā pri⁹ inuiā eē putabant
trāsuisissent: scythicā regionē diligēter explorassent: ac quicquid
ibidē vidissent hunis oīa nūciassent: ad trāseūdū ipsas paludes
eos aīassent: tūc huni hoz venatoz ducatu paludib⁹ ipsis prāsi
tis velut quidā turbo gotis in ipa scythia manētib⁹ incubuissent
ac eos qui ceteris impabāt et peminēbāt bello victos de pprijs
sedib⁹ expulsi. Paul⁹ orosī etiā vt i pntis opusculi phemio
dictū est in suarū historiā libro vltimo de gothoz expulsionē
mētione faciēs: gens inquit hunoz diu in accessis seclusa mōtib⁹
erūpens repētina rabie pcita exarsit in gothos eosq sparsim cō
turbatos ab antiquis sedib⁹ expulit. Multa et varia de his go
this i romanoz scribunt historijs. Magna hec et antiq genera
tio fuit: et multas pcussit sui terrore orbis ptes. Unde idē paulus
orosī primo suarū historiā libro: alexandrū magnū gothos cui
tādos fore pñūciassē: pirrū epiro tesalie macedonieq regē exhor
ruisse: cesarē vō qui cūcta arinis strauit declinasse ait. Hi igit go
thi qui multas gētes vt vincētī⁹ historijs capitulo cētesimo duo
decimo scribit suo subdiderāt seruiio: hunoz subditi sūt impio.
Nā qui gothis seruebāt: expulsi gothis hunoz parebāt princi
patui. et sic huni omni pene scythia potiti: ceteras scytarū natiōes
fortitudine et principatu pmebāt.

Descriptio scythie scdm priores historias hūgaroz:

Anc scythicā hūgaricarū primēui auctores historiā in
europa posuere: illāq versus orientē extēdi et ab vno la
tere pōto aquilonari ab alio riphcis mōtib⁹ ab oriēte vō
asia et ab occidēte fluuiū ethewl: quē et don vocari dixē

rūt: includi scripsere: gētesq; in illa pcreatas vanitatib⁹ deditas
ocia amplecti: actib⁹ venereis intēdere: rapinas amare: ⁊ genera
liter coloris plus nigri q̄s albi eē dixerūt. ¶ Preterea scythicā re/
gionē vna cingi cōphēsiōne: sed in tria regna: bostardiā. s. ac den
tiā et magariā diuidi: centūq; et octo prouincias: in quas olim p
filios hūnor ⁊ magor ob cētū ⁊ octo pgenies eorūde que de illo
rū egressē fuissent femorib⁹ cū de paludib⁹ meotidis in eādē in/
troissent diuisa extitisset habere: ab oriēteq; scythico regno iuri
anoꝝ regnū ⁊ post hec tarshiā tādē māgaliā iungi: ibiq; et europā
terminari: et rursus ex plaga estuali sub solari gentē corosimiaz
et ethiopiā que minor india vocaret vicinari: inter meridiēq; et
cursus don fluij desertū imeabile eē: ibiq; ppter intēperiē aeris
illi⁹ zone serpētis diuersi generis et ranas velut porcos fore: ba
silicosq; ac plura toxicata aīalia necnō vnicornē ibidē generari
¶ Preterea in scythia grādē fluiū don vocatū oriri: et illū ab hū
garis ethewl nūcupari: et hūc fluiū mōtes nūeos q̄ scythiā cin/
gerent transcurrere: et amissio noīe ethewl don vocari: iuxta ipsū
q; versus meridiē gentē kytanoꝝ ⁊ gētē alanoꝝ iacere: ⁊ fluiū
eūdē trib⁹ ramusculis in mare rotūdū cadere. Alterū quoq; flu/
uiū togatha dictū valde magnū in regno nasci scytharū: illūq; p
siluas desertas paludesq; ⁊ mōtes nūeos vbi sol nūq; liceret di
scurrere: tandē in hircaniā intrare: ⁊ ibidē in mare aquilonis ver
gere: lōgitudinēq; scythie patrie trecētis ⁊ sexaginta: latitudinē
vo centū nonaginta stadis extendi: sitū etiā eiusdē taz munitum
q; in vno tm̄ loco paruiusmo introit⁹ illac reperiet existere: ⁊ rur
sus ab oriente scythie bessos ⁊ comanos albos vicinari: ac circa
mare aquilonis ab occidēte vsq; susoaliā desertū eē siluestre hu
mano generi imeabile: ⁊ illud ad magnū spaciū extendi: ibiq; p
n duē mēses cōtinuā nubiū iacere dēsitatē: ⁊ mēses p eosdē ibidez
solē nisi tm̄ in mētib⁹ iulio iunio ⁊ augusto a sexta solū hora vsq;
ad nonā cernere mīme posse: ibidēq; i mōtib⁹ hui⁹ deserti griffo/
nes nidificare ⁊ aues legissalck que vulgo kerecheti vocant pul
los generare posuerūt.

Alia descriptio scythie scdm auctores.

Vniuersis auctorib⁹ quoz cure fuit ptes describere or
bis hec scythie descriptio ptraria eē videt. Cū schytia
illoꝝ iuxta positiōes nō vniū tm̄ sit regnū: s; magnū mū
di ptē suls ambiat limitib⁹. nec enī negari pōt scythiā i europa eē

Nam isidorus illā maximā fore regionē: p̄tēq; ei⁹ superiorē ī asia inferiorē vero in europa ponit. Sed q; in illa sit flum̄is ethewl siue don: ac ab oriēte iuranoꝝ regno: post hoc tarsiē: tandē mangalic corosmineq; genti ⁊ ethiopie vicinet: q; q; scythia aliū flum̄ togatha noīe habeat: si ceteris auctorib⁹ qui de his reb⁹ scripsere loc⁹ est dand⁹ multū ab illoꝝ positionib⁹ hec descriptio disidet. Cū ipsi in eoꝝ voluminib⁹ de quopiā regno qđ iuranoꝝ esset: aut de fluminib⁹ ethewl siue don ⁊ togatha in scythie vlt̄ totius orbis descriptione nullibi mētionē fecisse repiant. Aut si scythia tātūmodo in europa est: quōd ethiopia q̄ meridionalis est: ac tharsia ⁊ gēs corosmina q̄ regna sūt asiatica illi vicinari p̄nt. Enī uero scythia ut auctorib⁹ placuit partim in asia partim in europa ē eāq; thanaïs flum̄ ripheis ī mōtib⁹ ort⁹: nobilissim⁹ amniū: qui ⁊ asiā ab europa diuidit: vastas p̄ solitudines decurrēs mediā intersecat: tandē in paludē meotidā lapsus illi⁹ vndas auget. Dionisi⁹ ⁊ paul⁹ orosi⁹ scythiā īmōdo ī asia itra ⁊ extra īmanū mōtē hoc est himū caucasū collocāt: ⁊ inter ceteras nationes hunos ī illa sedē natalis soli habere dicūt. ⁊ ipse dionisi⁹ hunos eosdē cū caspijs ⁊ albanis vicinari populosq; feroces ⁊ bello aptos cē ponit. P̄tholome⁹ vero ac itrabo ⁊ plini⁹ asiaticā scythiā ab oriēte flum̄ie rab: ab occidēte aut tanai amne claudi fatent. ⁊ illi ab oriēte serēs populos locant: quos inli⁹ solin⁹ arboꝝ frōdes aqua / rū aspergine humidare: ex hocq; frondib⁹ in eisdem teneras nasci lanugines: ⁊ ipsos serēs easdem depectere: ac exinde sericum illud qđ iā in vsu cōem dānose vanitatis admissū est: facere dicit ex quo serico nūc humana ostendunt pot⁹ corpa q; vestiunt. Deinde vō scythie asiaticę meredieten⁹ candesia: mardia: hircania: apia: decerbia: ⁊ bactria regiones: dictis sicut placuit auctorib⁹ cōterminē sūt. Quicquid aut germania ad oceanū septētrionalē ⁊ flumē tanaim meotidēq; paludē serūgit: isidorus oīno partē scythie inferiorē dicit: ⁊ illā vt supradictū est in europa collocat: ac illi circa mare ponticū traciā vicinā esse ī eadēq; parte scythie alaniā gotiā daciā retiā regna hoīb⁹ notiora ponit. Nāc p̄tez scythie trogus pompei⁹ p̄ tota scythia posuit: ⁊ illā ab vno latere ponto: ab altero ripheis mōtib⁹: a tergo asia ⁊ phasi flum̄ine clausam esse arbitratus est.

De gētib⁹ scythie interiora incolētib⁹: ⁊ de ritib⁹ earūdc: deq; auro ⁊ lapidib⁹ p̄ciosis ī illa abūdātib⁹ ⁊ de flum̄ib⁹ illā irrigātib⁹

Varias gentes auctores ima scythie incolere posuerunt: quas inter ceteras tū iuli⁹ solin⁹ de mirabilibus mūdi scribēs: tū vō pompom⁹ mella clari⁹ exprimūt. *Neuri in super vermay* Donūt enī in pte scythie asiaticae neuros: eosdēq; estatis tēpib⁹ i lupos trāsfōrmari: et reliquo anni cursu rursus in pristina faciez reuerti. martēq; p deo et enses p simulacris colore: dijsq; p victimis hoīes imolare. Idis ppiquos gelonios: iposq; de inimicorū cutib⁹ et sibiipsis indumēta et equis tegmīa facere. Juxta hos agatirfos hoīes ceruleo pictos colore. et qui ceteris digniores sūt hos magis hec colore vti. Tādē antrophagos inter quos et esedones cōnumerāt. quib⁹ execrandi cibi humana dicunt⁹ ēē viscera: ppter ea illis nullā gentē cōtiguari: sed ob nephariū illoz ritū cūctas finitimas nationes ab illoz finib⁹ pfugisse: et ob hoc totā terre pte vsq; ad mare qd̄ thybin vocāt p longitudinē ill⁹ ore q̄ estino oriēti subiacet vsq; ad seres in vaitā solitudinē redactam absq; hoīe esse. Eosdē etiā esedones parētū funera solēnib⁹ pse qui cantib⁹ et victimis: cōgregatisq; primis eadē dentib⁹ lamare ac ouinis cū carnib⁹ miscēdo sibiipsis escas facere: capita quoq; cute et carnib⁹ nudata auro circū dare et illa gloriosis p poculis de ferre. Chalibes vō et dacos a ceteris scythiis crudelitatis inanita te modicū aut nihil discrepare. Scito tanros sicut et neuros *Neuri* pro hostijs aduenas cedere. saccos quoq; et nomadas vicinis infestari: papulaq; pecorū sequi. In pte vero scythie europea georgianos agros colere. Asiacos vō nec sua diligere nec aliena furari. et ideo nec sua custodire nec aliena attingere. Satharcos aut vsū auri et argenti aspernari et auaricia quid sit ignorare: et eosdem cū primi sint ripheis montib⁹ p assidua hiemis austeritate i speluncis et sub fossis terraneis habitare: totūq; corp⁹ ac etiā ora pter solū visus vestire ponūt. Fatent⁹ etiā pter has nōnullas alias i scythia ēē natiōes vltias aut ad iuga ripheorū mōtiū arisinapsof gētē vnoculā. et post hos ac iuga mōtiū eorū dē pte mūdi dānataz et in illa cōtinuorū casū niuiū ēē asserūt: ita q; hec pars orbis ceterne nubis caligine obsessa sola sit terrarū que nō nouit vices temporū: nec aliud de celo accipiat nisi tantū hyemis rigore sempiternū: neq; est hō qui hos niueos post mōtes et hāc ppetuā post caliginē si quippiā terre aut humi sit dicere qat: cū illa ps mūdi mor talib⁹ ignota cūctis esse phibeat. Nōnulli auctores et maxie strabo: gnosius: oceanū korealē vel scythicū ppter frigoris cōtiguā

intemperie cōcretū ac in ppetuā glaciē versuz: 7 pterea inmaniga-
bilē fore putauerūt. Plin⁹ tñ veronēsis dicit q̄ indice naues cō-
merciū causa nauigāt cō tēpestatib⁹ ventoz arrepte ī germanicis
litorib⁹ inuēte ac p regē sueuoz metello gallie p consuli donate
fuissent. 7 sup his cornelij nepotis vti⁹ testunōio: qđ accidere mi-
nime potuisset si septētrionale pelagus cōgelatū 7 inuauigabile
fuisset. Ferūt etiā in asiatica scythia terras auro 7 argēto cē locu-
ples sed inhabitabiles. Nā cū auro 7 argēto ac gēmis affluant
griffes ptinax seuūqz gen⁹ animalū 7 alites ferocissime illas cu-
stodiūt: nec quēpiā illac adire patiunt. Quippe illac attingere sa-
tagētes cū vidēt: mox vltra omnē rabiē seuiētes illos discerpūt
quāobzē aduenis difficilis 7 rarus aut nullus accessus illac dat.
Lapides etiā p̄ciosos: cristallū videlz ac ceraunē ceruleo choru-
scantē colore. Itē sinaragdū poptimū cui teofrastus iter lapides
p̄ciosos tertiā dedit dignitatē cedes ptes scythie gigni phibent.
Nō tñ ad hos sine discrimine puenit: cū 7 eosdē ipsi griffes custo-
diāt: ppter qđ dictos arsinapfos hoīes monoculos cū illis de-
certare dicūt. Scythe quāto magis interiores tāto aspiori magis
ritu dediti incultioresqz cē: bella preterea 7 cedes amare: ac con-
suetudinē bellātib⁹ crūorē illius quē primū interemerint recenti
de vulnere ebibere: pluresqz se interemisse enarrare maximā il-
lis gloriā asferre: inter epulas quoqz quis eoz quot interfecerit
mentionē sepi⁹ letissimā facere: 7 his qui plures interfecerūt ses-
siones supiores 7 bina pocula dare: exptes vō necis suos inter so-
cios inferiores cē: idqz illis inter iurgia maxio pro opprobrio ab
alijs obijcere: pacis aut cōdinēta 7 federa mutui 7 p̄mixti sangui-
nis degustatione stabilire tradunt. Immesis mōtū culminibus
ima scythie ad septētrionē vergentia amplectunt. 7 varios flumi-
nū fundunt decursus. Inter quos vt dictū est thanais ripheoz
montiū in latere nat⁹ multas saxosas cancali mōtis p valles in-
murmurās brumali pte ingētes glacierū moles secū trahens me-
diā p scythiā decurrit: ac asiā ab europa diuidit: tādē plurimoz
fluminū recipiēs aquas ingēs 7 mitior paludes ingredit⁹ meoti-
das. Preterea in scythie asiatica flumē qđ boristenes vocitat sa-
tis grāde apud nenros oriri: 7 hoc pisces egregij saporis quibus
nulla teneras pter cartilagineas cēt ossa nutrire: hyppanē quoqz
annē oīz scythicoz amniū nobilissimū 7 ceteris limpidiorē po-
tūqz saluberrimū a quibusdā scythicoz amniū principē denoia

tū: ac etiā pantecapem: gerrū: phasum: 7 iaxartē flumina scythie sa-
tis celeberrima illi⁹ intra terminos decurrere: illāq; inter cūctos
terre ptes aqua piscibusq; ac virentiū herbarū campis nec non
arboꝝ frondosis siluis 7 nemoribus fecundissimā eē perhibēt su-
pradicti auctores.

De laude scytharū 7 de gentib⁹ de scythia ortis.

Magna auctores de scythia scripsere: sed multa maio-
ra scripsissent si illā aut hostilis man⁹ peruagari potuis-
set: vel barbarice gentis illā incolentis plusq; huma-
na ferocitas mundi ptes lustratib⁹ illac tutū iter pre-
buisset. Summus enī pōtifex pius in suarū libro histo-
riarū inquit. Ignota eēt nobis terrarū maxima ps: nisi romanoꝝ
principat⁹ et magni alexādzī potentia orbē apparuisset. Strenua
enī fuit semp scytharū man⁹. nec illā romanoꝝ dñatio aut alexā-
dzī magni vel cuiusuis imperij potestas ꝑcussisse legit. Et si limi-
tes scythie quispiā hostiū adisse inueniat: nō tñ illius ad interio-
ra aliquis extraneoꝝ principū sua extendere valuit arma. Dari⁹
rex persarū scythis bellū intulit: ad intimaq; illoꝝ puenire sata NB.
gens: auct⁹ mure: ranā 7 sagittas quinq; ꝑ munere recepit: 7 tadē
turpi fuga e medio submot⁹ est. Thomiris scytharū regina cyrū
persarū regē cū omni pene exercitu deleuit: 7 amputato illi⁹ capi
te in vtrē humano sanguine plenū ꝑiecit: inquit: humanū qui
semp sitiisti sanguinē ad vltimū de illo sufficiēter bibe. Sophi-
rianū magni alexādzī ducē scythie cūctis illi⁹ cū copijs sena mor-
te trucidarūt. Aesoimq; egyptioꝝ regē omni bellico apparatu
spoliatū scythe suis de limitib⁹ repulerūt: 7 magno cū dedecore
fugā capescere coegerunt. Arma quoq; romanoꝝ magis audie-
rūt q̄s senserunt: Scythica quidē arma virūq; maior pars orbis
experta est. quocūq; gladius extensus: sagitta quoq; scytharū
porrecta ē: nō sine vulnere redijt. Scythie priimi oēm aliā armis
domitauerūt. ac ꝑ mille quingētos ānos vsq; ad nūm regis assy-
rioꝝ tēpora principatu ei⁹ potiti illi⁹ tulerūt census. 7 nisi huic gē-
ti inuidia stilū subtraxisset: ꝑpterea priimi imperij nomē sortiti di-
gna fuisset. Multas gētes claro dignas nomine hec regia enixa NB.
est. Parti enim 7 bactriani vt antiquitas voluit auctoꝝ: scytha
rum sunt soboles. amazones quoq; feminas brachio fortes qua-
rū vltimā troianū bellū expertum est virtutem scythia peperit.
Quid aut de gothis ꝑ hunos vt dictū ē de scythia expulsis dicē

dū est: qui ⁊ alanos vna secū trahentes omni occidēti infestissimi
fuere. Hi sunt vt historie tradūt qui romana fortia transcēderūt
menia: tāteq; vrbis solis sacris reseruatis oēm gazā cōuerterūt ī
predā. Romano insup impio terrori extitere illozq; ps alia ita/
licis ī oris: alia occidētē versus ferocib⁹ armis sibi regnū effecit
Unde hi occiduas qui occupauerūt terras rite gothi alani tāq;
ex gothis ⁊ alanis simul militātib⁹ nominati vocari debuissent:
nūc qui cathalani vocitant. Hi q̄uis hoīes tūc bello apti fuerūt
nra tū etate puto: q̄ vicino ⁊ imbelli p̄mixti sanguine: oliz patrie
morib⁹ oblitis: labioq; mutato: ab armis dissidere noscunt: cum
nulla de illis celebris p̄ orbe, p̄ presenti resonet fama: piraticā so
lū p̄ter vitā: que poti⁹ fame offensio q̄z nutrit est. Hunoz siue hū
garoz genitricē cē scythiā null⁹ dubitat. quoz ⁊ ī principio exit⁹
de scythia virt⁹ milicie p̄clara efferbuit: ⁊ nūc hoc nostro euo gla
di illoz cōtrarie gētis supra capita nitet. Wandalī etiā scytarum
sūt gen⁹: qui post hunos siue hūgaros paternis de habitatiōib⁹
egressi partē mūdi africanā ⁊ ecclesiā p̄secuti sunt. tandē multos
belli seuiicieq; post strepitus orbis pte in eadē regnū sortiti sunt.
Voluere nōnulli maxie frater martin⁹ qui romane hystorie com
pendiū generauit q̄ he tres nationes puta huni gothi ⁊ wanda/
li vna eadē cēnt generatio: ⁊ eiusdē fuissent labij siue lingue tātū/
modo noib⁹ differerēt. Nulla hec rō admittit: nec illi quib⁹ hec
placere enidēti suā intentionē documēto probant. Nā huni go
thos, pprijs de sedib⁹ expulissent nūme si huni ⁊ gothi eadē gene
ratio fuissent. Preterea gothi priores hunis dū nec hunoz au/
diebat strepit⁹ romano impio infesti fuere. Wādali aut lōge post
hunoz egressuz scyticis de ptib⁹ erūpentes vt iā dictū est: africa
no in agro sedē sibi fecere. Multas p̄ter has scythia gētes suo ī
gremio enutritas fudit: quarū nouissimi thurci cē phibent: q̄uis
nōnulli illos troiano de genere ppaginē ducere: ⁊ nomē a theu
cro rege qui troiani belli ī feroze ruiture vrbī auxiliatur⁹ vene
rat nomē nō thurci sed theuceri recepisse putent. Cū tū troianos
ab italīs derinatos etatē mūdi circa terciā frigeas adisse oras: re
gnūq; sibi ibidē pariter ⁊ troianā vrbē: q̄ mūdo multas pepit fa/
bulas p̄didisse: ⁊ rursus post illi⁹ excidiū: tuz magnū illū eneā pa/
trē ⁊ auctorē romanoz rerū: tū vero anthenorez paduane vrbis
⁊ aquilegie p̄ditorē rursus ī italiā tāq; vnde exissent redisse mul
te historie tradāt. Thurci vt hetic⁹ philosoph⁹ tradidit ī asiatica

scythia vltra perieccos mōtes ⁊ tracontas īsulās ꝑtra acquilonis
vbera sedes genitricēs habuere. Otto aut̃ historicus frisingēsis
ēps tradit q̃ imperātib⁹ grecis ⁊ regnāte apud francos pipino re
ge: thurci caspiās: ꝑut aut̃ sūmo pōtifici pio multaz historiāz le
ctori placuit: caucasiās egressi portas quid fecerint vicināz fatē
miseria regionū. Hi antiquū tū in amictu tū vō in armis scythica
quē eduxerūt de patria tenēt modū. Multa de hac gente: deq̃
eius familia ac luciferis illi⁹ successib⁹ nicolaus secūduri stilo ꝑ
breui vsus ad eneā senoz ep̃m scribēs denotauit. Cū aut̃ ad ꝑre
sens non de eoz agat reb⁹: id qđ illoz framea his nostris seculis
satis nota sit in orbe me de illis dixisse suffic̃ ar.

Argumentum q̃ scythia de qua egressi sunt huni siue hungari
sit in asia.

Paulū orosiū ⁊ dionisiū alexandrinū philosophū sup̃a
dictos sequi: idq̃ q̃ huni siue hūgari primā in asiatica
scythia natalis soli sedē habuerūt me referre nō pudet
Anthoninus etiā qui tum sigibertū tum vincentiū in
his rebus imitatus est: oēm q̃ qui mundanarū rerum
in quantum suis cōprehendere potuit stilius seriem conscripsit:
hunos ducētib⁹ venatorib⁹ asiatica de scythia ī europā migrasse
⁊ gothos scythie ꝑtribus de europeis deq̃ ꝑꝑrijs illoz sedibus
expulisse: deniq̃ aucta tum audacie tum armoz virtute in pan
noniam venisse: ad alias quoq̃ nationes terroris manū vt infra
scribetur extēdisse: inane posuisse creditur minime. Nec priores
hungaroz historie huic sentencie ꝑtradiciunt: cū hunos siue hun
garos primum in perfide tandē in palude meotida cōmorasse ac
duce cerua terras in alienas vt supra dictū est trālineasse tradāt.
Zeliobzē olim hunoz in asiatica scythie manentiū regē: chꝛoldre
persarū regi contra iustinianū romanorū imperatorē cum viginti
milibus hunoz in auxiliū venisse romane cōmemorant historie.
Idius etiā romanus pontifex in suis historijs: hunos meotidis
palude transmissa in europā migrasse: omneq̃ barbariem inter
thanaim ⁊ danubiū occupasse tradit. Et rursus idem dicit se ho
minem verona ortū qui hoc nostro eno scythicas lustrasset ꝑes
allocutū fuisse: illūq̃ sibi affirmasse: q̃ in asiatica scythia ad ortū
thanaī annis homines eiusdē lingue cum hungaris pannoniā
incolentib⁹ inuenisset. tandēq̃ rediens cum plerisq̃ sacre pagie
ꝑfessoribus viris religiosīs de ordine sancti francisci qui linguā

*de Mos
coria
domina
hungari
contra*
illoz nouissent illac p̄ficisci ⁊ sanctū ch̄risti euangeliū (cum idola
trie forent dediti) p̄dicare voluisset: sed dñs de mozqua q̄ grece
p̄fidie subditus est: asianos hungaros romane cōiungi ecclesie
ac sacris imbui ritibus egregerēs ipsos illac transire p̄hibuisset.
De egressu hunorum de scythia.

Hanno igit̄ incarnationis dñi tricētesimo septuagē/
simo tercio dieb⁹ valentis impatoris vt dictū est
et damasi p̄mi romane eccle pape in sexta etate
seclī huius sine hungari ī scythia habitādo magnū
creuerūt in populū: suadētibusq; eis venatorib⁹
imp̄dictis in vnuz p̄gregati: occidētales inuadere
regiōes decreuerūt. ac capitaneos p̄nta bele filio chele de genere
zemen orto: keme ⁊ kadicha fratrib⁹ eiusdeꝝ atila kewe de bnda
filijs bendeꝝ ⁊ de genere kadar eligentes sibi p̄fecerūt. omni
quoq; cetū sue natiōis cōputato: de centū ⁊ octo tribub⁹ decies
centena ⁊ octoginta milia de vnaq; tribu deceꝝ milia armatoꝝ
viroꝝ p̄numerauerūt. hosq; manu vti ⁊ hostē si occurreret oppri/
mere: feminas quoq; illoꝝ ac familiā popularēq; gentē cunctam
quā secū ducebant pariter et armenta extraneo ab insultu tueri
deputauerūt. Anū p̄terea rectorē noīe kadar virū sapientē ⁊ ad id
idoneū q̄ lites sopiret dissidentia: furesq; ac latrones castigare
inter se p̄stituerunt: edicētes nihilominus decreto generali: vt si
rector ipe imoderatā diffiniret sententiā: cōmunitas illā in irritū
reuocare: errantēq; rectorē tum corripe: ac pariter ⁊ capitaneos
dñi vellet deponere possit. Edictū etiā fuit q̄ cū res cōmunitatē
eq̄ sorte tangētes occurrerēt: aut general expeditio exercit⁹ incū
beret: vt inuero sanguinis aspgine tinct⁹ media hunoz p̄habita
cula castraq; deferret: voxq; sublequeret p̄comica dicens. Vox
dei ⁊ p̄ceptū cōmunitatis vnuerse: vt vnusquisq; in tali loco:
eundē designādo locū: armat⁹ vel q̄lit pōt cōpareat: cōmunitatis
p̄siliū simul ⁊ p̄ceptū auditur⁹. Nec p̄suetudo inter hunos sine
hungaros vsq; ad tepora geysē ducis filij ducis toxon filij arpad
inuiolabilit̄ extitit obseruata: ⁊ multos generatione de hac p̄pe/
tiam redegit in rusticitatē. Nā sancitū erat vt transgressores hu/
iuscemodi mādati: nisi rationabilē assignaret excusationē: culro
media per viscera diuiderent: aut ī desp̄atas causas vel cōmunē
ī misericordiā redigerent in seruitutē. Nec sanctio alios ex hunis
plebee p̄hibent̄ effecisse p̄ditionis. Nam cū vna ⁊ eadē fuerint.

generatio: et a quondā hunor et magor unanimiter pcesserit: aliter fieri nequisset: ut alter dñs alter seruus vel rusticus effici potuisset. **H**is tandē cōpositis: capitanei supdicti cōmuni voto cū omni ad hec deputato populo ingētia monētes agmina (non ergo sedib⁹ soli natali vacuis relictis: sed illis extraneo ab incurſu idonea firmitatis custodia) quā primum ut supradictū est in venatorū ductu transitis paludib⁹ meotidis ac gothis gēte robusta et famosissima proprijs de sedib⁹ expulſis: deinde aucta potētia aioq; elati nihil sibi obſtare poſſe arbitrātes: tanq; ēbo vehementissim⁹ oīa euer tētes: beſſos ac chumanos: albos tandē ſuſdalos: dehinc ruthe/ nos crudeli sub dominatione ptranſeuntes: in migrā chumanā q̄ nunc moldania fore credit: deuenerunt. pdomitis nihilomin⁹ in transitu ipſor a Tanai flumine vniuerſis barbaricis regionib⁹: tandē uenerūt i pānomā: et ad ripas aluei titie ſtatina fixerūt castra. *Lin*
ijus
145 a
Marci
marci

De ingreſſu hunorum in pannoniam: et de bello eorundem in campo Tarnokwelgh cōmiſſo.

Hec regio olim panis ab vbertate pānomia denominata eſſe traditur: que nunc ab hungaris ipſaz incolentibus mutato nomine hungaria vocitat: regionū nobiliſſima: famoſiſſimorum animū decurſu irrigua: campis pariter et montibus mixtum decora: auri et argēti necnon ceterorum metallozum ac ſalis peroptimi genitrix fecundiſſima: terrarum fertiliſſima: vino abundantiſſima: ſiluarumq; et paſcorum frequen tiſſima: pro maiori ſui parte vndiq; aut ingētium molibus alpū aut potenti fluminum decurſu clauſa. Hanc regionem plurime nationes incoluiſſe feruntur: et ſemper potentior ſuperueniens generatio agri fertilitate allecta infirmiozem aut expellebat nationem aut ſubdebat. Nam et dacorum populus certam eiſdeſ regionis partem olim inhabitariſſe: tandē non ſine turbatione ſe ceſſiſſe: ac relicto pīgui pānomie tellure maritima loca nouergie proxima occupariſſe: et ſibi ibideſ perpetuā feciſſe ſedem perhibet. Conſpecta igitur hac regione: omni hunorum cetui vltcrius nō incedere: ſed cū vxoribus et familia ac armentis bigisq; et tabernaculis cum quibus de natali ſolo deſcenderant terra in eadem permanere placuit. Incolebant eiſdem temporibus pannoniaz longobardi gens aduena: ac almani et itālici cū illis: et retrarcha quidam matrinus vel ut quibuſdā placuit martinus nomine natione lōgobardus: de ſabaria oriund⁹: tum eidē regioni tū vero

in eſſe achaie vtriq; tracie: dalmacie ⁊ macedonie: de romanorū
 gratia p̄erat: homo armis bellicis informatus. **H**is cū immenſa
 multitudinē ignote gentis intra ſui dñij limites penetraffe et ad
 rippā Licie caſtra poſuiſſe: manūq; in direptionē rerū ſui populi
 extendiſſe audiuit: totus p̄tremit: nec illos ſui regimīs cū gente
 aggredi auſus fuit. Romanorū igit̃ petiuit auxilium. Eadē tempe
 ſtate detricus de verona natione alman⁹: romanorū principū de
 voluntate oī germanie p̄ſidebat. Iſte detricus per romanos in
 matrinū auxiliū delect⁹ eſt. Quāobrem detricus p̄gregato ingēti
 germanico italicoq; ac aliarū p̄mixtarū gentiū exercitu deſcēdit
 in pannoniā: ⁊ in ſaſalom caſtrametatus eſt. de hinc ad ciuitatez
 potentianā vbi matrin⁹ p̄gregata longobardorū multitudinē reſi
 debat venit. Erat enī hec ciuitas vt quidaꝫ aiunt latinoꝝ ad lit⁹
 fluminis danubij inter thetem ⁊ ſaſalom ſituata. Ad quā cū venit
 detric⁹ cū matrinō p̄ſiliabant: ſi tranſito danubio hunos in illoꝝ
 deſcenſu et tabernaculis inuadere deberent: vel ad cōmittendū
 bellū aliū competentē locū eligerent: q̄ſq; modus cū tam ignota
 gente in p̄ſlictu eſſet ſeruand⁹. **H**ac igit̃ p̄ſilij diſceptatione inter
 detricū ⁊ matrinū diuti⁹ p̄tracta: hunis eoſdeꝫ p̄trarias ipſis res
 diſponere ignotū erat mīme. q̄re magna pte ſue gentis ad plium
 diſpoſita: ceteris in p̄meno deſcēſu p̄ custodia rerū remanentib⁹
 venerūt ſecus danubiū. Quos licet detric⁹ ⁊ matrin⁹ ſibi p̄pin/
 quos eſſe ſciant: non tñ illos p̄pter interſtantiā danubij timebāt
 cū eos oīno nauij carere ſcirent ſuffragio. Ducebant igit̃ q̄etas
 noctes. nec quippiā hoſtē tanto flumine a ſe diſiunctū metuebāt
Huni vero plurima qui iā flumina poſt diſceſſū ipſoꝝ a ſcythia in
 vtriūꝫ officio tranſnatare aſſuenerāt: noctis tenebroſo ſubſilētio
 vtrib⁹ eiſdē inflatis ſe illoꝝ nauigio cōmiſerunt. Tranſnata
 itaq; infra ſicambriā danubio in ea pte vbi nūc villa kelenfewld
 locata eſt (p̄pter qđ ⁊ eadē hoc vocabulo denoiata fore dicitur)
 irruerūt tandē hoſtilē ſup exercitū in campo ſecus ciuitatē poten
 tianā: quē illa ſua intra mētia capere non poterat: in tentorijs
 quieſcentē. Ingens exuberat vociferatio: cedeq; maxia cōmit/
 titur. **N**ā matrin⁹ ⁊ detrici exercit⁹ ex ſubita inuaſione attonitus
 nedum in ſui deſenſionē armis vti valeret verū ad quā partem
 fugere deberet ignorabat. **P**erimebātur ergo per hunos velut
 errabunda pecora: nec illis quepiā fuga vitā redunebat. Quare
 omni ea parte lombardici pariter ⁊ almanici ceterarūq; gentium

exercitu que extra muros ciuitatis erat fuge intēta: ⁊ per hunos
 crudeliter trucidata et deleta: hūni postq̃ dies illuxit in campo
 tarnokwlg descendit. Detric⁹ aut per hanc inuasionē admodū
 turbatus: vna cū matrino ⁊ residua pte exercit⁹ q̃ tū in ciuitate
 potentiana tū vero in castris ad zazhalom cōstituta erat irruit
 sup hunos. Bellū igitur cōmittitur acerrimuz hincinde cadunt
 cadauera mortuoz magna strages fit pte in vtraq3. Solis tandē
 circa occasū: hūnis tū pcedentis noctis insomnio tū p̃tinuis
 belli laborib⁹ fatigatis: romanoz exercit⁹ fit supior. Sed cū non
 minorē q̃z hūni accepisset stragē illos fugientes psecutos ē mīme
 Illi quidē fugiētes trāsnatato rursus danubio puenere ad suos

In hoc prelio kewe capitaneū interisse: de hūnis quoq3 centū ⁊
 viginti q̃nq3 milia: ex detrici vo ⁊ matrini exercitu demptis illis
 quos nocturna in tentorijs pugna peremit ducenta ⁊ decē milia
 corruisse: antiq̃ hungaroz tradūt historie. Alta vero die detric⁹
 ⁊ matrinus cede gentis eoz p̃numerata: timentes ne altera vice
 similes fierent victores: vt tantū pprijs reseruatis psonis soli si
 possent in castra redirent: cū cuncta ipsoz exercitus residuitate
 versus Tulnā ciuitatē p̃cesserunt. Hec ciuitas nro euo ducatu
 austrie subiecta est: ⁊ tres rāstas distat a wienna. Illa aut ciuitas
 ea tēpestate erat latinoz: interq3 ciuitates pānonie computabā
 Cū aut hūni hostē retrocessisse cognouēnt: ad campū certaminis
 sūt reuersi. cadaueraq3 suoz ⁊ kewe capitanei recolligētes more
 scythico iuxta stratā cōmunē decēti cū honore p̃digne tradiderūt
 sepulture. ⁊ nihilomin⁹ tante rei p̃petua p memoria ibidē statuā
 siue columnā lapideaz solennē erexerūt. locumq3 illum kewe oza

vel kewehaza vocauerunt. Nostra quoq3 etate locum eundem corrupto vel mutato vocabulo: prout id apud hūgaros fieri solet: keazo appellari haud absurdum est arbitrari.

De bello ad locum qui kesinawr dicitur cōmisso.

Post hec humi sine hungari: animositate armorūq3 directione romani exercitus experta: renouato exercitu ptes pānonie transdanubiales inuaserunt. 7 illis obtentis ac sub inguin redactis: totaq3 familia in cosdē transducta: versus Tulnā ciuitates vbi ipsoz hostes pgregati manebant pcesserunt. Detricus vero et matrin9 cū oī apparatu romani exercitus quē hīc poterant in campo kesinawr illis occurrerūt. Acri ergo pcursu mutuo ambo hostes ptrarias irruerūt in turmas. Num vero magis mori q3 pugne cedere preoptantes: scythica cōsuetudine clamores edentes horribiles: et tympana pulsantes: omni armorū genere maxime innumerabiliū emissioe sagittarū in hostē utebant. Turbatiscā ppter vndiq3 romanis agminibus: humi maximam in illis cedem efficiebant.

Post bellū tandē mane inchoatū: 7 horam vsq3 nonā acri certamine ptinuatū: roman9 exercit9 demict9: post īmensam sui stragē terga vertit. Quos humi inseqntes in sortez 7 vindictā suoz per illos in cāpo tarnokwlgie occiso9 acriter pimebant. Cecidit plio in hoc matrin9 humoz ense interfect9: et detric9 sagitta in fronte vulnerat9 tāti sanguis euasit diluuiū. Cui9 tandē sagitte truncū ipse detric9 vrbe ad romanā dignitatis impatorie in curiā p documento certamis per ipm cū humis cōmissi in fronte detulisse: 7 ppter hoc īmortalitatis nomē vsurpasse narratur. hungarozq3 in ideomate halathalon detreh dici meruit pntem vsq3 in diem

halathalon

Munc detricū galeā quandā hūisse: ⁊ illaz q̄nto magis deferebat
 tanto maiori claritate refulsisse fabulant. In hoc quidez p̄lio ex
 hunis q̄draginta milia: necnō illoꝝ capitanei: bela: keme: ⁊ kady
 cha cecidisse dicunt. quoz tandē capitaneoz cadauera ipsi hūni
 ad statuā memoratā detulerūt: ⁊ ibidē p̄digne tradidērūt sepulture
 Quāti aut romano de exercitu corruerūt p̄ compto valet dicere
 nemo. sufficit tñ certamine in hoc tantā ipsos cladeꝝ accepisse: q̄
 p̄amplius illos p̄tra hunos p̄gregari nullus oīno hoīm psuadere
 potuit.

De electione Atilæ in regem: deq; illius moribus et armorum
gestaminibus quibus in hostem utebatur.

Am p^o hec pacifica possessio pannonice regionis
potiti: dñice incarnationis qd: ingentesimo pmo
ab ingressu v^o eoz in pannoniā anno vigesimo
octavo: ceteris capitaneis vt sup dictus est vita
functis: Atila dūtaxat qui hungarico idcomate
ethele dictus est et buda fratre eiusdē supuuen/
tibus: eundez atilā sup se vnanimi voto piter et
cōsilio regia dignitate extulerūt. Cōpetebat huic
homini hec dignitas: cū oīm hunoz paci fuerit ingenio: robore
quidē animi: et laboz tolerātia: disciplinaq; rei militaris ac indu/
stria: et ambitione: oibus supior. in hoste fallendo insidijsq; oppri/
mendo: ac dolis struendis: versus et pcalidus. corpore strenuus
animo fortis piter et audax: in voluntate quidē magnanimus: et in
p^olijs astutitissim⁹: psona egregi⁹: pectore et humeris latus: colore
teter siue fuscus: intuitu austerus. barbā quidē longā deferebat.
venerens quoq; admodū fuisse tradit. Atila principatu adepto
tanq; regio de germine natus oīa sui regimīs negocia serie per/
optima et gloriosa cōposuit. Nam se expeditionēq; suā armis po/
litis pmunivit. multa quoq; ingenia: machinas videlicet et cetera
tormenta ad frangendas ciuitatū et castroz munitiones pparare
piter et adaptare fecit. Decē pterea falcatorū curruū milia hūisse
fertur. et cū his fur⁹ vbiq; exercit⁹ muniebat. Tabernacula quidē
ac papiliones et tentoria illius iuxta diuersarū regionuz ritum et
psuetudinem varijs modis ptexta hēbat. Ex quibus vnum pro
psonali eiusdē residētia sericeis ptextum de pānis: auroq; splen/
denti ac lapidib⁹ preciosis intermixtum adornatū: et tam mirifice
punctum et solidatū fuisse tradit: vt extendentib⁹ illud et recolli/
gentibus faciles pberet labores. Columne vero eiusdē tentorij
auro ductili fabrefacte: in illarū iuncturis lapidib⁹ adornate pci/
osis fuisse dicunt. Sua etiā maristalla quā suis exercitualibus in
expeditionib⁹ deferebat: pro maiori pte de purpura ceterisq; se/
riceis pānis erat pparata. Nec licet diuersarū regionū equorum
genere sepi⁹ fuerit repleta: nō tñ larg⁹ princeps illorū gaudebat
de pluralitate: s; illos tum principib⁹ exercit⁹ sui: tum vero suis
militibus abundanter distribuebat: in tñ q; aliqui duos vel tres
pprio eqtandi pro vsu vix hēbat. Selle quidē et ceteri eqtandi

apparatus multo resplendebāt auro ⁊ gēmis. Mensa quoq; tum
 vero coq̄naria vasa aurea fuisse dicunt. Thalām⁹ quidē ⁊ tratū
 regale quib⁹ suis in expeditionibus pp̄ria utebāt pro quiete: nō
 sine auro gēmisq; ac ceterorū preciosoꝝ metalloꝝ genere erāt: in
 tū q; ambasiatores extranei illius cāpestria dū veniebāt ad ho/
 spitia: eadem aspicientes: his a quib⁹ venerant redeuntes mira
 bundi referre non valebant. Iste rex non tū in his: sed in cūctis
 seculi pompis abundans et gloriosus erat. Quāvis etiā senerus
 fuerit peregrinis: tū a nationib⁹ suis, pp̄ter liberalitatē multum
 diligebāt. Confluebant enī ad illū mundi de cardinibus bellum
 quorū cure erat extranee nationes. quibus ille in magna rerū di/
 stributione liberaliter rñdebat. In expeditione vero sua decies
 centena milia hunorū extraneas p̄ter nationes q̄ innumerabiles
 crāt hīe perhibet. Et cū vnus de ipsis decies centenis milibus
 bello vel morte deficiebat: alter in ill⁹ locū mox dirigebāt. No
 lebat enī tant⁹ princeps vt suus exercit⁹ quicunq; eclipsū pate
 retur. Arma quideꝫ tutricia hunorū de scythia secū apportata ex
 corio ferroq; desuper polito fuisse ferunt. Arcusq; ⁊ sagittas ac
 lanceas pacutissimas ad offendendū hostes gestabant. ac clipeo
 vel scuto tecti: cultroq; ad femur accincti: vultu horridi: barba
 crinibusq; indispositi: pellib⁹ vestiti: cūcto populo terrori p̄ter
 et formidini erant. Ipse quoq; atila rex q̄muis ad subiectas sibi
 gentes liberal⁹ fuerit: pp̄ter innatā tū sibi seneritatē sui⁹q; intuit⁹
 austeritatē a suis nimū timebāt. Suis quoq; bellicis. p̄ insignijs
 tum in scuto tū in vexillo anis imaginē ad modū asturis depictā
 coronaz in capite hñtem gestari faciebat. Nec quidē insignia per
 hunos siue hungaros vsq; ad tpa ducis geysse filij ducis toxon
 gestata fuere. T̄tul⁹ aut̄ suus hanc formā p̄tinebat. Atila filius
 vendekucz: nepos magni nemroth: nutrit⁹ in engadi: dei gratia
 rex hunorū: medorū: gothorū: danorū: metus orbis ⁊ flagelluz dei.

Quo rex Atila Budā frēm suū sui regni effecit participem.

Distq; aut̄ atila in regie dignitatis gloriā sublimat⁹
 extitit: romanaq; destitit se. p̄tegere man⁹: ipse atila
 sedē sibi in ciuitate sicambria superius noiata elegit
 Tandē ex inata sibi ambitione vicina p̄stituit inua/
 dere regna. Quāob̄re ne ipso absente hostil⁹ appiam
 suo in dominio efficeret man⁹: Belā frēm suū sui
 regim̄s effecit participes. ⁊ illū a flumine Titie vsq; ad annem

Tanai sup vniuersas barbaras sibi subiectas nationes principē ⁊
rectorē constituit. Post hec sue potentie fama vndiqz diffusa: ⁊
validis nationib⁹ ad illum pcurrentibus: puincias circūstantes
mesia scz ac achaiā: macedoniā: ⁊ vtrāqz traciā inuasit. Tulerant
enī he regiōes matrino ptra hunos auxiliū. ⁊ regi atile ppterea
easde qz primū inuadere cure erat. Quib⁹ tandē regionib⁹ rex
atila perdomitis: ⁊ sub iugū sui principat⁹ redactis: victor redijt
sicambriā. Nec regis atile victoria multas orbis p ptes diffusa:
marcianū romanorū ⁊ totius orientis unperatorē territauit. Nā
statim postqz tantarū terrarū atila triumpho est potit⁹: timuit ne
eo magis sui imperij penetraret ad interiora: cū pps qui tūc illi⁹
fines acriter purgebant treugas fecit. Hac etiā regis atile sorte
maxime ptes mundi pulsate: multe nationes: potissime ille quarū
direptio rerū animi erat: sponte illi se subdiderunt. Inter quas
walmer orientaliū rex gothorū nobilissim⁹: ardariculqz gepidarū
rex famosissim⁹: ppterea marchomani: sueui: sgnadi: eruli: ⁊ turigi
populi ex inata militie virtute perstrenui: regi atile in seruitutez
pariterqz ⁊ societatem sponte se dederunt.

De memorabili ⁊ magno Atila regis bello in campis cathala
nicis cōmisso.

Rex igitur atila tantarū superb⁹ imperio nationū:
tantarūqz virib⁹ fretus gentiū: oia que cogitabat se
facile pficere posse arbitratus est. Quare vt dictū est
in sicambriā rediens: cunctis sui domini principibus
sollemnez curiā celebraturū pmulgare pcepit. Edicto
igitur regio magnas circūstantium regionū per ptes diuulgato:
⁊ ipsa curia multorū aduenarū nobilium aduentu timescēte:
tandē detric⁹ de verona qui prius hostis erat: regis beniuolen
tia pariter ⁊ liberalitate audit⁹: cum multis germanie principib⁹
tanti regis venit in curiā: ⁊ nō min⁹ ceteris se illi exhibuit gratū
⁊ familiarē. Rex vero atila multa liberalitate illi ceterisqz princi
pibus cū illo existentib⁹ rñdit. Cum igit detric⁹ principē erga se
benivolū esse sensit: psuasit illi vt regiones occidentales romano
imperio subditas inuaderet. Dicebat enim qd oīm armorū essent
destitute p̄sidio. ⁊ si rex illas aggredere: non sine magni honoris
noīe exinde rediret. Quapropter rex atila p̄silio detrici ductus:
ingentē mouit tum sue tū extranee gentis expeditionē. Egressus
tandē de sicambria primo illiricos dicit inuasisse. Deinde omni

pene germania puagata: ac cunctis ciuitatibus ⁊ castris que occurrebant subuersis: intrauit tandem in regnum Constantie. vbi rex sigismundus eiusdem terre princeps circa Basileam magno cum exercitu illi dicitur occurrisse. Quo per regem atilam cum omni expeditione sua contrito et fugato: post hec dum idem rex sigismundus ad arcendum hostem se viribus imparem vidit: atile dominio cum omni sua se subdidit gēte. Deinde rex atila secus rennum transeundo Argentinam ciuitatem munitissimam quā in romanorū cesar nullus expugnare potuisse traditur obsedit: expugnauitq; ⁊ cuncta que in illa erant diripuit. ac muros illius in multis locis diruere fecit. vt cunctis intransantibus in illam liber ⁊ sine difficultate prebere introitū. edicens nihilomin⁹ firmissime ne illius murus rege ipso viuentē quādoquē repararetur. vt non argentina sed propter viarū pluralitate⁹ quas in muro illi⁹ fecerat aperire Straspurg vocari deberet. Deinde amoto exercitu: luxonium: bizantium: chaloni: masticon: ligonez: burgundiā ⁊ lugdunū: ciuitates munitas ac fortes opibusq; ⁊ viro diuites expugnando diripe ac humotenus destruere fecit. Tandem per omnes gallias discurrendo oīa euertebat. nec aliquā ciuitatem vel castellum aut oppidum a manu illius quepiā tutare potuit munitio: sed velut scia quedam tempestas in igne et gladio oīa consumpsit. Inter hec ignorabat rex atila ethiū romanū patriciū cum innumerabilibus occidentalū nationum copijs ad galliarū subsidium aduenisse. Terciam ergo partem sui exercitus contra soldanum inirmāmon denominatum principem potentissimum qui tunc gallicie dominabatur destinauit. Quos dum soldanus contra se venire persensit: cum esset ad cōmittendum cōflictum imparatus: de vrbe sibile fugiēs ante illos brachio maris quod strictum sibile dicitur trāsmarato in marochiam se recepit. Atila vero rodano flumine tenus progrediens et omnia demoliens: tandem urbem aurelianam obsedit. In cuius obsidiōe patriciū predictum contra se armari gentesq; cōducere audiuit. Ne igit wissegothi id est gothi occidentales in gallis manentes: ipsi patricio inigerentur: sibi⁹ ex hoc hostilis manus grauior fieret timuit. Quāobrem astutia quadāz amicum gothis se simulans: ad theodoricum illorum regem nuncios destinauit. ⁊ se cum illo amicitia seruare velle: tantūmodo cū romanis sibi agere debere intimauit. Ethius vō patrici⁹ in hac re atila solertior prius regē

theodoricū adortus est. illiqz antiq̃s hunoz inimicicias quas in suam gentem in eiusdē de p̃p̃ijs sedibus expulsionē intulerant reducens in memoriā: eundē ab atile amicicia discindens suam p̃traxit in societatem. Atila autē cogitans quanto magis differret bellū tanto magis inimica man⁹ augmentaret: qua p̃pter aureliane ciuitatis ab obsidione suis copiis remotis: vt hostez minus p̃mptū adoriret: illac vbi hostis manebat accelerare festinabat. In transitu autē cum quidam heremita vite idonee in montium abruptis repert⁹ ⁊ ad atilā regē adductus: q̃qz futura predicere sciret accusatus fuisset: rex atila illuz humane suscipiens suarum rerum euentū ab illo sciscitat⁹ est. Ille multā post taciturnitatez infesto regi dixit. Maxime princeps hoīem ignarū diuinā cogis exprimere voluntatez. Quid putas in me esse de celestibus qui vermicul⁹ sum terre? Sed vt a potentia dei mei quē tu ignoras quēqz p̃sequeris te nihil tenere: aut me tibi de futis dicere aliqd non posse arbitreris: magis vt deberē in lingue ministerio dissolutus ad te hec verba facio. Tandē inquit. Deus oīpotens qui tantarū gentiū regit imperiū hac vice sue austeritatis gladium tuas dedit in man⁹. Tu enī es flagellū dei. ⁊ tua seueritate a sua declinantū iusticia impietate ipse de⁹ corrigere volunt. accipiet tñ hunc gladiū a te dñ voluerit ⁊ illū alteri tradet. At autē scias bello cūcta vincere non hūanitatē sed diuinitatis esse potentia hac vice romanis p̃lio inferior eris. non tñ infra tps tibi p̃fixum tuis de manib⁹ p̃secutionis gladius cadet: nec tuū hac vice oīno extinguet imperiū. Stupefactus admodū rex atila in heremite relationis: illū amonens ac sub custodia teneri p̃cipiens: vniuersos aurspices ⁊ diuinatores quos ad adinstar paganorū magna futurarū rerū dicendi pro spe secū deferebat ad se vocari iussit: ⁊ illos si heremite sequerent iudicia tēptauit. Illi quidē extis pecorū vt barbarorū erat p̃suetudis p̃spectis: aliarū etiā rerū ad id idonearū scrutinijs diligent exaiatis: dicta heremite approbāt. nihilomin⁹ tñ p̃trarie ptis summū ducē in p̃lio casurū predixit. Rex atila cū oīm principū esset sup̃bissim⁹: oīa que p̃dicta erant in se p̃tingere q̃z fuge p̃sidio se ⁊ suū populū saluum efficere p̃optauit. Heremita tum p̃tubernia atile tū munera refugiēte per atilā in pace dimisso: ipse atila cū cuncta sua expeditione cathalanici agri vbi roman⁹ p̃gregat⁹ erat exercit⁹ deuenit. munitusqz castris curruū falcatorū hostez expectabat. Sed cū chiū patriciū

multo extranearum nationum presidio gaudere auduit: mox illum
terciam partem sui exercitus contra Soldanum misisse penituit
Astutissimus princeps adiuventa occasioe a patricio sub pace fi
enda inducias pugnandi petebat. non ut terga verteret sed ut
dimissa sui exercitus pars interim ad illum remearet. Cognouit pa
tricius regis atile astutiam: et inducias se daturum negauit. Ingenti
enim tum romani exercitus tum vero extranearum nationum armata
expeditione gaudebat. Antiquam enim hungarorum historie cum illo decem
reges occidentales cum cuncta illorum potentia fuisse tradunt. An
thoninus vero et sigibertus prefatum gothorum regem theodoricum.
Burgundios quoque ac alanos: francos cum rege ipsorum meraneo
saxones: ripariolos: lambiones: sarmatas: britones: luterianos
ac pene omnem populum solis ad occasum manentes ethio patricio
auxilio fuisse. atila vero regem cum quingentis milibus de pannonia
egressus extitisse suis posuere in chronicis. Et quousque ipse atila diui
nationibus predictis admodum turbatus fuerit: tamen quia supremum ducem
hostilis exercitus in proprio moriturum predictum dixerant: de interitu ethij pa
tricius cum ille totius romani exercitus esset dux cogitabat. Nam illius
nece cum sibi supra omnes molestum foret penarum optabat. Idcirco ergo
intentione atila etiam cum interitu sui populi bellum committere non
formidabat. Conueniunt igitur uterque hostis in campis cathalanicis
qui in longitudine ducta et in latitudine septuaginta ad miliaria
extendi prohibent. Et dum sibi distarent leuibus usque sunt certaminibus
Tandem ventum est ad locum ubi certamen amplius differri nequebat.
Atila vero rex tum heremite tum diuinatores responsa premente
ferens: de exitu belli dubius occasione dedit ut hostem maturo die
perueniret. ut si viri armorumque inferior esset presidio: saltem superue
niens nox illi adiutorio fieret. Quapropter aduersperascente iam
die omnis multitudo utriusque partis commota est. Concurruntque hinc
inde fortissime nationes. bellum inchoat asperum: quale vix vlla
narrat historia: clamoribus turbarumque ac tympanorum resonantibus et
ensuum tinnitibus alta resonant aera. multa milia hominum hinc inde
prostrantur. Disque illa campi planicies cadaueribus adeo repletur
ut necesse esset pugnantibus super occisorum corpora decertare. Tanta
ibi hominum equorumque multitudo corruisse: tantusque sanguis effusus
extitisse tradit: ut rivulus exigui momenti medium certaminis de
currens per campum: ex hominum equorumque occisorum cruore tantum mun
dationis cepisset incrementum: quod cadauera secum traheret peremptorum

Cecidit in hoc prelio rex ille gothorum prestantissimus theodoricus
 inter fortissimos hostium cuneos interfectus. Preterea ex utraque
 parte centum octoginta milia hominum per historicos qui bello
 de hoc scripsere quasi una vocis consonantia in hoc turbine belli
 perisse traduntur. Et quis in chronicis hungaricis atilam victorem
 fuisse: ceterosque reges qui ethio patricio in subsidium venerant:
 audita morte regis theodorici fugisse posuerit: sigibertus tamen ac
 antholinus et quasi universa romanorum opera historiarum: atilam
 bello inferorem fuisse narrant. Dicunt enim sigibertus et antho-
 ninus: quod cum diu equo Marte hostem inter utrumque pugnatum
 fuisset: tandem exercitus atile cessisset: et se plaustrorum inter munimenta
 continuisset. Sequenti vero die thorismundus theodorici regis
 gothorum filius qui cum patre contra hunos pugnaturus in subsidium
 patricii venerat: patris mortem hunorum sanguine vindicare: atileque
 castra cum suis gothis expugnare disposuisset. Quod postquam atile in-
 tonnuisset: idem dum omnino de victoria iam desperaret: de equitum
 sellis struem componi iussisset inquit: si hostem prevalere videbitis
 hanc ipse struem ascendam: vosque ignem supponite. Elegi etenim
 potius a vobis qui mei estis cremari quam hostium gladiis interire: aut
 captus qui rex tantarum sum nationum in manus romanorum vel go-
 thorum devenire: et illis ludibrio fieri. Ethius autem patricius tho-
 rismundi voluntatis perscius timebat: ne deleta atile exercitu ipse
 thorismundus victoria superbus illi cui nunc auxilio est hostis fieret:
 armaque in romanos vertens illos de facili opprimeret. quapropter
 thorismundo quasi de rebus sibi necessariis consulens ait. Thoris-
 munde. et patrem vindicare et hostem opprimere cum ad hec unanimi

voto pgregati sum⁹: esset optimū. sed cū paterna tuaqz obsequia
animū meū in bona voluntate tibi annexerūt: vellē tibi de tuis
reb⁹ admodū placentib⁹ aliquid psuadere. Scis etenī genitorē
tuū iam vita esse functū: ⁊ te germanū domi hīe hoīem regnādi
peridoneū. timco igit ne audita morte patris regnū sibi vlturpet
Tu quoqz si hunos aggredieris: qui heri vicisti (cū belli dubius
sit exitus) hodie vinci poteris: ⁊ post hec fractis virib⁹ domesticū
gerere bellū: tuo germano impar eris: acerbiusqz tibi cū tuis qz
cū alienis erit dimicandū. Age igit ⁊ festina: vt poti⁹ puenias qz
preueniaris. Thorismundus qsi salubre ⁊ sibi necessarium ethij
amplectēs psilium ita putauit faciendū. Quo abeunte residuus
romanus exercit⁹ simul cū auxiliarijs dispersus est. Tercia quoqz
pars exercit⁹ atile q hūic bello interesse non poterat: ipso viuēte
pannoniā redire ausa fuit nunqz. Sed ibidē cathalanis in oris
pmāsisse: ⁊ eiusdē terre incolatū recepisse. ipsos aut hunos quos
rex atila ptra zoldanū destinauerat pter extraneas natiōes sexa/
ginta qnqz milia fuisse: ⁊ horū quidē capitaneos ipsoꝝ lingua hi/
spanos vocatos extitisse: ⁊ exīde hispaniā nomē accepisse tradūt

Quomodo Atila rex flagellum dei se vocari iussit. ⁊ de de/
structione reimensis ciuitatis.

Est hec rex atila cum vidit romanoꝝ exercitū dilabi
maiori seueritate intumuit: arbitratusqz amplius ro/
manos cū illo pgreddi non audere dixisse fert. Stella
cadit: tellus tremit: en ego mallens orbis. Seqz iuxta
heremite dictū flagellū dei iussit appellari. Tandem
tantas belli post fatigatiōes in campo prelij supradicto aliquos
per dies cōmoratus est. deinde mouēs agmina (populus enī ad/
huc restabat infinitus) iterū maiori cum rabie gallic ciuitates ag/
gressus est. Demū igitur ad treas venit vbi sanctus lupus erat
episcopus. Hic cū atilaz appropinquare audiuit: pontificali mor
indutus habitu cū omni sui cleri cetū illi obuiaz processit. Cūqz
corā illo venisset ⁊ ad illū admissus fuisset: ait episcopus. tu quis
es qui terras dissipas ⁊ conculcas? Cui atila. ego sum inquit atila
rex hunorū flagellū dei. Ad quam vocē sanctus lupus episcop⁹
portas ciuitatis iussit apire. ⁊ ad regē ait. Bene venerit flagellū
dñi mei. Introduxitqz illos i ciuitatē. Illi vero aut humanitate
ipsius episcopi exigente: vel vt quidā volunt diuino obumbrate
numine absqz cuiuslibet offensiōe mediā transierūt per ciuitatē.

Deinde in tholosanā venit ciuitatē. in quam per ciues eiusdem
honorifice & sūma cum laude suscept⁹ est. ppter qđ ciues ipsi tūz
in psonis tūqz in reb⁹ gratiā illius meruerūt. Post hec reuolūtes
ciuitatē urbem galloz capitalē obsedit. Ingentes enim rex atila
hanc ptra ciuitatē pceperat iram: ppterea qđ ciues eiusdez illi in
cathalunicos campos eunti vehementer resisterant. Depopulata
igitur vniuersa illi circūstante regione: acri illā obsidione circū/
ueniens: adhibitis cunctis tormentoz generibus: qđ sua ducebat
expeditio: muros illius diruere faciebat. sagittarioz pterea mul/
tudo menia illi⁹ densissimis sagittaz casib⁹ mandabat: ita qđ ne
dū homo ibidē sui ad ptectionē assistere: verū & minutissima sine
vulnere anicula illac euolare non valuisset. Erat ciuitate in hac
epūs sancte vite. Nicasi⁹ noīe vir maximis insignis virtutib⁹:
et sorore eutropia denotam virginē specie & forma preclarā ha/
bebat: que suaz deo dedicauerat pudiciā. Iste epūs simul cum
sorore assiduīs tpe obsidiōis vacabant orōnibus. Acrius igitur
hunis ciuitatis expugnationi insistentibus: cū miseri ciues nullā
salutis opē: sed tanti discriminis solā mortē esse redemptricē pspi/
ciunt: lacrimātes cū mugitib⁹ & suspirijs ad sanctū dei cucurrēt:
illūqz in orōne repertū his verbis pulsauere. Subueni inquit
pī sancte subueni: aut psule nob: si gentiū seruitute te subiciam⁹:
aut p fide proqz ciuitatis salute vsqz ad interemptionē decerte/
mus. Vir autē dei ante hec ex diuina reuelatione urbē penit⁹ sub/
uertendā fore cognouerat. De orōne igit eleuat⁹ quasi de grani/
somno euigilasset: ciuib⁹ cū magna pstatia ita rñdit. Indignatōz
hanc iusto dei iudicio vñs scelerib⁹ exigentib⁹ vñā sup capita p/
notatā nō ignorauī. qua ppter flagella dei qđ ipsimet puocauim⁹
patienter & non inuiti sub bona spe et deuotissime etiā cū mortis
periculo suscipiam⁹: vt ipsa mors tm̄ corpis sit suppliciu: eterne
autē vite fiat remediū. Attendite me pastore vñm. si ipse pro illo qđ
suaz me pstituit pastore ouīū ad mortē parat⁹ sum: & vos si oues
meo estis de ouili qđ cognoscit pastor: vñm imitari pastores non
negligatis: sed pati sitis oīa qđ occurrerūt pro amore xpī tolerare.
sic enī frēs carissimi itur ad astra. Instanti⁹ igit nō tm̄ p corporū
eliberatione: quantū pro aīarum qđ illecebrosa vita polluinus:
salute. p inimicis quoqz nñs: illoz tanqz amicoz salutē optātes
orem⁹. His verbis vir dei ciues vsqz ad mortē tbatos psolabat
Nec min⁹ scā vgo eutropia expansis in celū manib⁹ ciues ipsos

ad suscipiendā instantes martirij coronam animabat. Inter hec
humi dissolutis ciuitatis munitionibus per ipsam ciuitatē discur/
rentes furibundi: omne viuens qđ illis occurrebat gladio vasta/
bāt. Nicasiū vero episcopus simul cum eutropia sorore sua ad
ualuas basilice gloriosissime virginis Marię: quā idem vir dei
in arcem sedis episcopalis eiusdem ciuitatis fūdauerat: hymnis
et canticis spiritualibus vacantes cucurrerūt. moxq; vt ferratas
acies sanctus presul vidit: manu silentium indicētes ait ad illos.
Q diuine voluntatis ministra fortitudo: quare contra naturam
humane conditionis victoriam vestre dignitatis senissimam in
rabie conuertitis? Aeris nanq; quondam nobilium bellatorū
iuris tytilus subscriptus erat: humilibus parcere: et debellare su/
perbos. Ecce plebs christiana deo suo humilis et deuota: vestris
in conspectibus prostrata: vsq; ad mortē obediens veniā petit.
Si enim oues meas persēuerante impietate queritis: me primū
pro ipsis victimaz diuine maiestati libate. His dictis: cum pater
sanctus rursus ad orationem prostratus hunc versiculū diceret:
adhesit pauimento ania mea: continuo gladiatoris sequitur ict⁹
et vir dei capite truncatur. Non ergo ab ore decollati verbum
sanctitatis destitit: sed immortalitatem quam semper optabat inpe/
trauit dicens: uiuifica me domine fm verbū tuum. Sancta autē
virgo eutropia videns circa se omnem impietatis illorū seueri/
tatem mitigatam: et suam pulcritudinem quasi paganorū litibus
cognoscens reservari: malens mori potius q̃ illis assentire: et in
illorum contubernio viuere: ad interfectorem episcopi ait. Deu/
tyranne infidelis magnū dei virum indignis manibus ingulasti
et me tibi abuteudam reseruas: propter quod diuina iam te sen/
tentia damnat. Et mox his dictis nō feminea virtute: sed diuina
vltiōe: saltu repentino in illum insiliens: raptis illius palpebris:
oculos eius vindex euulsit: et continuo gladios persequentū in
se prouocauit: ac cū fratre ceterisq; sibi adherētibus ilico palmā
martirij promeruit. Traditur etiam in quibusdā historijs q; post
completā martirij cedem: huius ipsam ciuitatem depopulantes
terror subitus inuasisset. vidissent enī quasi acies celestes duni/
cantes. ipsa quoq; basilica horribili sonitu reboasset. ppter qđ
ipsi humi relictis ciuitatis spolijs aufugissent. ¶ Post hec ipsa cui/
tas diu absq; homine solitaria: angelica sub custodia: simul cum
martyrū corporib⁹ pmanisset. ardentiaq; luminaria in nocturnum

obscuritate a remotis visa. celestis etiam cantus armonia audita
fuisse. et tandem eiusdem urbis ciues: qui per fuge presidium ipsorum
seruauerant animas: remoto hoste urbem in eandem redissent:
ipsorumque martyrum corpora condigne sepelissent.

De passione sanctarum undecim milium virginum. et de Buda
per atilam fratrem suum interfecto.

Inter hec rex atila quendam sui exercitus prefectum
nomine Iulium vel gyula cum magna parte sue ex
peditionis ad obsidionem ciuitatis coloniensis: que
prius agrippina vocabatur: destinauit. Qui dum eiusdem
ciuitatis vacaret in obsidione: et ceterus ille undecim
miliu virginu preclarissimus: nullum sibi a seculorum
primordio habens simile: duce sancta Ursula britannorum regis
filia: simul cum illustri duce Etheo Anglorum regis nato sponso
suo: ac Eryiaco papa: multisque alijs spiritualium et secularium digni/
tatum personis: nauigij officio: rheni fluminis alta sulcantes: illac
aduenerunt: mox dictus prefectus: quorundam romanorum ductum:
gentilitatis errore infectorum consilio: simul cum huius obsidioni
dicte ciuitatis insistentibus: ingenti cum clamore et feritatis auste/
ritate in tam sacrum virginu collegium truculentus velut hostis
irruit: omnesque usque ad interitionem deleuit. Marum sanctarum
virginu passionem plures describunt historie. et quous de cladis
illarum tempore discordent: tamen quia nulla humorum potentia
preter atilana aliquando colonia obsedis traditur: ob hoc hac
sanctarum virginu passionem eiusdem atile regis temporibus factam
fuisse admitti condignum est. Rex autem atila post expugnationem
ciuitatis reimensis omnem galliam et flandriam demoliens: deinde
venit in turmagiam: ibique apud Iliuacum ciuitatem pro extollietia
sui nominis: ac si romano ab exercitu suis nullum passus fuisset
populus detrimentum: solemnem curiam celebrauit. Ad quam non
nulli vicini principes ex asssecuratione atile regis confluxisse fe/
runtur. Desiderabant enim illius vultum: qui tanto sui terrore
orbem percuteret intueri. Quos rex atila magna cum liberalitate
suscipiens: multiformibus donorum muneribus honoratos quieta
sub tranquillitate remisit. Tandem super dacos: normanos: frisiones
lytwanos: et prutenos: delectos capitaneos et exercitum copiosum

destinanit: et eos de sui subditi fecit ditioni. Audiuit post hec rex
atila romanos et gothos rursus contra ipsum copias adunare et
armatam congregare manu. Quapropter timuit ne post tantorum
belloz laboribus milite fessio per illos circumueniretur: reliquis
gallijs festinanter venit in pannoniā. Et cum sicambrie demora
retur: Buda frater suus terminos sui rectoratus sibi per atilam
deputatos transgressisse: et illius in absentia regnū sibi usurpare
voluisse: erga illū accusatus est. Et his rebus: id quod rex atila suo
in recessu sicambriā: urbem atile preceperat vocari. Buda vero
illam vocabulo sui nominis Budawara denominauerat: apud
atilam magna comprobatione erat. Quare ipse rex atila cunctos
fratres suū dolo circumuentum captiuauit: et proprijs suis manibus
occidit: cadauerque illius in danubium dimergi fecit. Quo inter
fecto licet ipse rex atila insisteret et rursus nouo sub edicto statu
rit: quod ipsa sicambrie ciuitas non aliter sed urbs atile debeat ap
pellari: huius tamen sine hungari interdictū minus obseruantes
illam Budawara vocauerunt: vocantque o Buda usque in hunc
diē. Theutuni vero edictū regis transgredi magis formidantes
ciuitatem ipsam sicut tunc ob metū illius Etzelpurg id est urbs
atile vocauere: sic et modo illam eodē nomine vocant. Tandem
rex atila fratre interfecto sicambrie quinq; annis quieuit. voluit
tamen ut quicquid mundus ageret: ipse conscius fieret. Quare
speculatores ad cunctas sibi necessarias partes prout suis expe
diebat rebus ordinasse dicitur. Quorum una statio Colonie in
germania: altera in lythwania: tertia iuxta fluminē Tanai: et quarta
in Iadria dalmacie ciuitate constituta erant. Et harū stationum
cuiuslibet homines relatu digni a locis supradictis inceptus usque ad
sicambriā continue in tanti distantia spacij locati et constituti erāt:
ut dum alter eorum de nouis rebus regi referendis clamaret: pro
pinquior illi id competenter audiret: et rursus ad alterum sibi vi
ciniorē reclamaret: quodū noui rumores: si qui forent: ad regē
peruenirent: et rursus voluntas regia: prout illi placebat: partibus
in predictis declararetur. Adreterea rege quieti dato: non ergo
quiescebat cursitandi assueta humorum feritas: quin et contigu
arum prouinciarum depopulationi dediti: maxime prouincias
Macedoniam: Achaiam: Thessaliam: et etiam v
trasque tracias armis infestis et continuis incursibus grauabant.

Quapropter earundem regionum: sed etiam pannonie ciuitates per ipsos huius crebris insultibus fatigate: cum tantā nequirerēt continuā tolerare vexationem: iugumq; domini regis barbari exosum haberent: natali solo derelicto: ab ipsoq; rege atila licētia impetrata: dimissis armentis: solis walachis ipsorū: qui erant pastores: sponte in pannonia remanentibus: per mare adriaticū in apuliam se transfulerunt.

De expugnatione aquilegie ciuitatis.

Anq; rex atila onerosa post bella in germania gallia q; ceteris supradictis regiōibus maxime in campis catalanicis peracta: quinquennium peregisset quietē: interea semper romanum per exercitus insidiosē sibi illata de iniuria reminiscebatur: totoq; vindictā appetebat corde. Quapropter omni: sui exercitus defectu tum armis: hostilibus deletis: tum in partibus catalanicis ex causa supius memorata remanente: ī armis et nouo milite reparato: curia tandē solenni celebrata: egressus est de pannonia per Stiriam ac Chorinthiam et Dalmatiam. et has quidē regiones crudeli furore magna cum depopulatione peruadens: apud Salonā et Spaletum ciuitates mari adriatico se coniunxit. et has quidem ciuitates pertrinit diripuitq; pariter et succendit. Dehinc iuxta mare progrediens Traguriam: Sardoniam: Sibinicum: Iadriam: Monam: Scenam Potentiam: Polam: Chapisteriam: Terrestinā: similiter ciuitates rebus pariter et populo non minus decoras: murisq; et armis firmatas: multa preterea oppida in montibus situata demoluit: suamq; ac suorum in direptionem peruertit. et velut leo turbatus insaniens suā iniuriā a romano susceptā exercitu: romani populi in sanguine vindicabat. propter qd omnia que illi occurrebant: quasi ingentium inundatio aquarū: sui exercitus in profundum submergi faciens: tandē peruenit ad aquilegiā. Nec enim ciuitas in introitu italie situata: et a quodā anthenore troianorum duce: ut padua: originē accepisse dicitur. Urbs erat magna: et ob metū Atile tum vallibus tum vero muris militeq; et armis admodum communita. Atila rex inspecta illius magnitudine: cunctisq; munitionibus quasi ad resistendū sibi preparatis: totus incaluit. et sue perfusioni ascribi posse iudicans: si post tantarū ciuitatū expugnationem illam solam quasi territus intactā relinqueret. Obsedit igitur illam. et multis machinarum ceterorumq; ingeniorum ad

frangendū murū aptis generibus illius munitionibus adhibitis
(quia cives eiusdē illam in multo suarū tumqz hostis discrimine
personarum protegebant) trienni obsidione in illius vacavit ex/
pugnatione. Et cum tantus populus tanti temporis per spaciūz
vniuersas circumstantes terras: maxime in rebus ad cibam ne/
cessarijs spoliasset: ac omnia que vicina erant ex longa obsidiōe
adinftar locustarūz consumpsisset: in tantum: qz obsidentes non
minori qz obsessi penuria laborarent: id regis atile anunū vt ab
illius obsidione recederet: sepius monebat. Elatū tñ principē
innata sibi superbia a proposito desistere non sinebat. Quapro/
pter cum vna dierū ipse rex sui exercitus cū principibus pscensia
equis ciuitatē eādē circūambulet: et muros illi⁹ vade sibi opor/
tunior ciuitatē ipsaz inuadendi dare facultas pspiceret ciconiā:
que alto vnius turris eiusdeꝝ ciuitatis in culmine nidificauerat:
pulosqz procreauerat: vnū ex pullis suis rostri ministerio cape:
ac ad arundinetū ipsi ciuitati propinquum deferre: et rursus post
aliū redire: ac in ceteris pullis suis ideꝝ quod in primo fecerat
facere vidit. Quo viso: rex illis qui cum comitabantur ait. Aspi/
cite anem futurorū presciam. sentit enim ciuitateꝝ nostras per
manus ruiturā. et ne cum ciuibz interiret: se et pullos saluare
fatagens: locū mutat habitationis. Simus igitur fortes in bello
ne hec sola ciuitas dicere valeat: que nulla p nos obsessa dicere
valuit. His igitur verbis rex atila omneꝝ sui exercitus animum
ad ipsius ciuitatis expugnationeꝝ fortius irritauit. Quapropter
die crastina ingens fit concursus agminū: omniqz cum impetu
infelix ciuitas vexatur. Cives vero illius dum etiam post captā
ciuitatem nihil aliud qz morte se redimere posse viderēt: in ipsi⁹
ciuitatis et sui protectione mori malentes: menijs ciuitatis insi/
stentes acriter dimicabant: et huios ab ingressu ciuitatis eo ma/
gis arcebant. Cumqz rex atila eo die se nihil pficere potuisse con/
spexit: die altera aliud genus periculi in ipsam ciuitatem excogi/
tauit. Precepit enim: vt omnis sue expeditionis innumera mul/
tudo sellas: de quatuor duntaxat equitibus vnā afferrent
et illas iuxta muros obsesse ciuitatis prouicerent. Fit igit ingens
sellarū congeries. cui tandem ipse rex ignem supponi mandauit
Quibus ardentib⁹: ciuitatis eiusdē muros ex ignis vehementia
in ea parte debilitatus: et precipiti rume datus fuisse dicit Quib⁹
visis: rex ipse rursus coaptato ad bellum innumerabili populo:

misera et paupertate ciuitatem aggreditur. Perdurante quoque pugna: in ipsius ciuitatis expugnatione fessis agminibus recentia ingerebat: ex quo obsessis vniuersaliter in sui defensionem laborantibus nulla dabatur requies. Tandem fera humorum multitudo preualuit. intravitque in ciuitatem: ac omne viuens quod humanum erat: senes et iuuenes absque sexus discretionem crudeliter trucidauit. Deinde insuper tante ciuitatis diuitias direptioni mancipando: solas feminas quas illarum a morte redimebat pulchritudo reseruauit. Erat tunc ciuitate in eadem femina quedam: tum parentum ab ortu: tum vero fidei religione pudicitiaque nobilis pulchritudinis uero forma nominis cunctas eiusdem ciuitatis feminas excellens: nomine digna. Huius femine domus supra ripam fluminis ciuitate in eadem defluentis erat. Nec cum audiuit hostem solas feminas forma dignas a morte preseruare ingemuit. et potius mori: quam carnalis ludibrium facinorae tam a seua natione contaminari preoptans: statim postquam illorum strepitum sue domui appropinquare persensit: altiore in sue domus in arcem conscendens: inuoluta capite et oculis: dicti fluminis in alueum precepit se deiecit. mortuaque ibidem expirauit.

De origine venetorum.

Nec regis atile seueritas venetiarum ciuitatem nostro eno multi populi dominatrice: auri et agri possessione epulentia (ut veteres canunt historie) fundauit. Nam cum rex ipse italia aggressus toti occidenti terrore esset venetorum populus tempore in eodem: ut Anthonius refert: in dioecesi que castellum dicitur: ciuitatem edificabat. Tandem postquam regem atilam aquilegiam obsidione grauasse audierunt simul cum quibus pluribus aquilegie ciuibus: qui sibi ante ciuitatis obsidione de salute prouiderant: cum preciosa suppellectili omni que familia ob metum atile: proprijs sedibus derelictis: in quandam insulam aquilegie uicinam: que nunc uetus uenetia uocari dicitur intrauerunt. Et cum nec ibi tutam sibi mansionem esse arbitrarentur rursus nauibus oneratis se ad insulam que rimus altus dicebatur transtulerunt. sequens ibi ab impetu humorum: quibus non erat copia nauium: illos permanere posse cogitantes: sibi mansiones munerunt: et ex communis prioris agri uocabulo uenetias appellauerunt. Licet quorundam fuerit opinio uenetos de sabaria duxisse originem: tamen quia sabariam latinos longobardos inhabitasse:

in illaq3 tam ipsis longobardis q3 ceteris nationibus scolam ge-
neralez multis philosophorum: poetarum: ac ceterarum artium
dogmatibus luculenter illustratam fuisse: et illam per allaricum
quondam gothorum regem diurna obsidione fatigata3 minime
tamen captam: tandem vero per regem atilam expugnatam ex-
titisse: et post eiusdem expugnationem per regem atilam factam
ciues illius in italiã se transfuisse: et in ciuitate papia iuxta flumẽ
ticinũ fundata incolatũ recepisse tradunt historie: ob hoc veneti
in quantũ aquilegie illos comitati sunt ciues: potius troyam q3
de sabaria oriundi dici merentur.

De obtentu et de ditione ciuitatis Rauennę.

CApra igitur et incinerata ac humotens destructa aqui-
legia ciuitate: rex atila nondũ vindicte fatur: circum-
stantes vrbes aggressus: omnia velut fulgur quoddã
queq3 illi occurrere demolit3 est. Quazprimum enim
concordiam in districtu fori iulij situatã: dehinc in du-
catu longobardie pictauiam que nostra etate padua vocitatur:
post hec veronam: vinctiam: brixiam: cremonam: manthuanam
pgamã et ferrariã ciuitates magnarũ abundantia rerũ affluentes
cepit: et sue subdidit ditioni. Dehinc venoso gladio in agrũ emi-
lianum se ingessit. et illas ciuitates adiungit aliarũ: post multarũ
direptionẽ rerum: in deditionez recepit. Tandem raennam ad
ciuitatẽ appropinquauit: ipsaz eadẽ austeritate domiturus. Erat
ciuitate in hac eisdem in diebus archipresul quidam Johannes
vocitatus: arriana perfidia pollutus: hic in sedis apostolice pari-
terq3 et fidei christiane contrariũ: duodecim cardinales sue secte
imitatores constituisse: thesaurũq3 ingentis copie habuisse narrat.
Archipresul iste aduentanti regi atile suo simul cum clero albis
amictus stolis obuiam venit. ac illã vt ciuitati pariter et ciuibz
parceret supplex deprecatus est: pmittens nihilominus illi si sue
adhereret fidei: christianosq3 persequeretur: q3 ipse efficeret: vt
rex atila omnẽ italiã ac vrbem romanã: pariterq3 et affricam sine
difficultate: gentisq3 sue sine interitu sibi subiugaret. Rex vero
atila magis dñandi cupidine q3 vt sectã illus sequeretur per mot3
ad archipresulẽ ita dixit. Parcere quidẽ humilib3 bonũ est: sed
ne ciues tui de psilio aut virib3 quib3 nrẽ pararunt ob stare po-
tentie gloriẽ: volum3: vt repagula portarũ ciuitatis deponant3
nobisq3 in ipsã ciuitatẽ introitus pateat: et simul nostri exercitus

equorum ungule nobis intrantibus illa conculect. Placuit ra/
uennanis cibus regis voluntas. quapropter dissolutis vndiq;
cuiusq; ciuitatis portis: regem ipsum cunctūq; illius exercitum
ciuitates in eandē intromiserunt. Transiit igitur omnis huius
exercitus cuiuslibet hominū absq; offensione per ciuitates: et ipse
rex in illa suum ad beneplacitum cōmoratus est. Ab inde moto
exercitu in Ligurias transiens: mediolanū ac ticinum vrbes no/
minatissimas aggrediens contriuit: ac post in illis habitantium
cuiuslibet captiuitatē vel occisionem direptioni dedit. Nouissime
tandem tanq; humani sanguinis effusione rerūq; preda satiat?
eo in loco quo minutius fluminis padum amnē insiuit statiuā fir/
mauit castra: reuoluens diutius in mente: an romanaz deberet
aggredi urbem. Sed alarici gothorum regis exemplum semper
p̄ corde p̄eq; oculis ferēs: qui capta pariter et expoliata vrbe
romana: amplius non superuixit: illac ire differebat.

De aduentu Leonis pape ad Atilam regem.

Mones itaq; italie per fines maxime in romana vrbe
regis atile perstrepuunt voluntas. quare ingens tumor
vniuersos inuasit. Romani ergo p̄sultantes quid fa/
cerent: vltimatin considerata regis erga rauennensē
episcopum habita benivolentia: leonem papam ipsis
apud eundem gratiam obtinere posse arbitantes: illū adierunt
apud eumq; hec verba fecerūt. Sanctissime pater diuine vltio
ire nostris exigentibus demeritis propinqua est: nec aliter illam
preterq; per te euadere posse cogitamus. Subueni igitur ouib;
tuis: pro quibus christus sanguinē fudit: et mestam trepidantēq;
p̄ metu urbem cuius illius cum occisione ne deferat incinerari
Tu solus es qui nobis gratiam inuenire poteris: si atilam regez
pro nobis adire nō reculas. Ito igitur alime pater: et si non aliter
etiam cum nostrorum exhibitione censuum illum nobis placatū
redde. Inter hec rex atila magna pte sui exercitus coaptata: p̄
ficiendo illi capitaneum zoward de genere zoward oriundum:
illum in apuliam destinauit. qui omnem apuliam: necnon terras
laboris pariter et calabriam: vsq; ad regionem et ciuitatem ca/
thonam: olim a cathone philosopho vt dicitur fundatā: percur/
sitantes demoliti sunt: magna quoq; cum preda ad regē redieit.
Tandē leo papa cum cleri multitudine multoq; apparatu eccle/
siastico: diuinis illū precedentibus vexillis ad atilam venit. Cui

rex atila obuium se prebuit. Et dum conuenerunt: dignos rex illi exhibuit honores. Equis igitur infidētes colloquio vsi sunt. Et licet petitiones apostolice Atile regi displicuerunt: per omnia tūleo papa suam erga illum affectus est voluntatem. et non tam tā ubi romane: quin et omni italie salutem reportauit. Et cum rex at. l. i. pape licentia data illū dimisisset: suis cunctis qui secū erant de honore per ipsū pontifici exhibito: petitionibusq; tam facile admissis stupentibus: et ipsum car extra solitū in papam benignitatis officio vsus fuisset interrogantib⁹: Atila ita respondit. Nō ego inquit illius qui ad me venerat personaz honorari. alter ibi astabat vir: sacerdotali habitu amictus: forma et intuitu seuerus venerand⁹q; canicie perfusus: qui gladium euaginatū sua tenebat in manu: frementisq; et dentibus stridens in me: nisi petita admitterem: mortem instantissimaz et triste perione meo exitum imminuabatur. Post hec rex atila dissolutis castris raueniam est regressus. ubi archipresulem arrianorum supradictum: pape sequens consilium: simul cum cunctis sine secte lequacibus captiuare: exactisq; tandem ab illis sexaginta marcarum auri milib⁹: ipsum archipresulem iugulare fecit. et cum cuncta post hec sui exercitus copia ingenti mole italicarū opum onerata: reuersus est in pannoniā. Non dum autem pannonie fines attigerat: cum eunuchus honorie sororis valentiniani imperatoris: quam idē impator ob dotez pudicie districtius seruabat: ad ipsum venit: idq; ut ipsam rex atila a fratre sibi coniugem expeteret detulit. Rex vero atila cū iā italie fines excessisset: nec nisi fatigato exercitu rursus ad italiā redire poterat: nuncij verbis motus ad valentinianum imperatores legationem misit: utq; sororem suam in coniugiū simul cum imperij diuidietate sibi traderet: aut occidentale imperium rursus deuastaturus rediret: illi intimauit: quod et fecisset: si sibi longior vita superfuisset.

De nouis regis Atile nuptijs: et de morte eiusdem.

Rex atila in pannoniāz rediens post tantorum tedium laborum sicambria intrata: illic licet membra multis bellorū strepitibus affecta quietez optauerint: ipseq; sui regalis sceptri nomen et gloriam in altū sustulerit: et illius fama cunctas orbi per partes diffusa remotas etiam terras et regiones rigoris sui terrore percussit: ambiciosus tū princeps cupiditate glorie seruens: magnis maiora appetens

se ad maxima ingeri non formidabat. Et qui iam sui imperij manū
in magnas mundi partes longe lateq3 quasi vniuersas europa p
regiones extenderat: vt gladius suus in asiatico pariter ⁊ africa
no agro notus esset: mare transire: ac egyptios: assyrios: ceterasq3
illis adiacentes regiones inuadere: et suo principatu subiugare
suo in animo disponebat. Aliter tamen iudicia disponūt diuina
Nam cum rex ipse plurimarum conthozalium suarum: quarum
numerus non erat: contubernio contentus munime: virginem
quandam supra omnem humanam formam ⁊ pulcritudinem spe
ciosam vt fertur bactrianorum regis nataz: cui nomen mykolth
fuit: sua ad cōubia adduci fecisset: tandem gloriosis nuptijs ce
lebratis: dum rex ipse in conuiuio vsui vini: inq3 thoro veneri:
suarū supra virium potentiam se exhibuisset: vtroq3 hoste senex
fatigatus: resupinus obdormiuit. Cuius tandem de naribus san
guis egressus: in os ⁊ guttur illius ingrediens: coagulatus illum
suffocauit. Mulier autem illa ad latus ipsius iacens: de somno
euigilans: dum in dominum suum amplexibus vti voluisset: cor
pus exanimē: rigidum pariter: ⁊ in frigidatū tangendo persensit:
et cum pluries tactum motū non reddidisset: iuuenis puella per
territa: ingēti cum clamore magnos dissoluta in ululatus: regis
acclamabat cubicularios. Illi clamore mulieris excitati: lucernis
accensis: regem ipsum exanimē reperiunt. Proh dolor: gloria
mundi superis disponentibus quo dirigitur calle. Rex qui mul
tarum fudit sanguinē gentium: ipse proprio sanguine suffocatus
est. Ingens rumor omnem per pannoniaz excitatur: ⁊ ipsa sicam
bria multo planctu vsq3 ad ethera resonabat. Sepelierūt tandē
illum regie dignitatis cum honore: circa statuam memorataz cū
kewekadycha ⁊ bela ceterisq3 capitaneis supradictis. Eadē etiā
nocte qua atila mortuus est: imperator marcianus tunc in vrbe
Constantinopolitana cōmorans: sopori deditus: in somno atile
regis arcum fractum vidisset: ex hocq3 mortem illius agnouisse
perhibetur. Postq3 autē humilie applicuerunt vsq3 ad preliū
keesinawr fluxerunt anni quinq3. a prelio autem keesinawr vsq3
ad regnum atile euolutus est annus vnus. Atila vero regnauit
annis quadraginta quatuor. ducatus tenuit annis quinq3. vixit
autem centum et viginti quatuor annis. Post ingressum vero
hungaroz in pannoniam septuagesimo secundo: ab incarnatiōe

antez domini quadringentesimo quadragesimo quinto anno die
clausit extremum.

De bello post mortem Atile regis inter filios eiusdem gesto
et de reditu Chabe filij regis Atile in scythiam.

Annulato regis atile obitu: cuncte nationes qua-
rum intererat non modico pauore perstrepueſt
et ſi illius de morte dolere vel gaudere debeāt
ignorabant. cum illi filiorum eſſet multitudo ex
quibus aliquē patre ſeniores genitoris regno
potiri cogitabāt. Erant tūc ſicambrie principes
germanie multi regi atile ob metū illius coacta
ſeruitute alligati. inter quos Detricus de verona excellentiam
habebat non vltimā. Et cum inter filios atile duo eſſent in locū
patris: tum animi virtute tum vero etatis maturitate: ſuccedere
ceteris preſtantiores. alter chaba denominatus ex honorij gre-
corum imperatoris filia progenitus: alter vero aladarius de il-
luſtri proſapia germanie ducum orta domina kremheylch voca-
tata ſuſceptus. hos tum huius tum nationes extranee vnusquiſq;
ſuum iuxta libitum ſequebantur: quilibet illorum ſuam partem
preponere ſatagens. Detricus vero ⁊ ceteri germanie principes
erga huius recto non erant corde. Hi aladario tanq̃m ipſorum
patriote: cū paucis huius adheſerant. vtq; huius vnius animi
homines ſcindere: ac inteſtinam in diſcordiaz deducere poſſent
omni intentione laborabant. Nec illos ipſorum ſefellit opinio.
Nam vtriſq; filiis regis in diſcordia regnantibus: detrico ſug-
gerente ambos inter fratres ingens exorta eſt diſſenſio. quapro-
pter horrendum inſtauratur prelium. magna tantarum agmina
gentium ſicambrie ciuitatis ſtricta inter membra necnon adiacenti
illi in agro preliantur. ingens cedes cōmittitur. Huius quoq; qui
extranearū nationū de ruina gaudebant: adiſtar armatoꝝ: qui
olim draconis ex dentib⁹ per iafonē: dū aurei velleris. ꝑ obtētu
laboraſſet: ſeminatis exorti: fraterna cede ꝑſumpti fuiſſe dicunt:
ꝑempta pri⁹ oī germanica cetaq; extranea natōe mutuo ſe bello
deleuere. Scribit enī in antiq; hungaroꝝ chroniceis: q; hoc fra-
ternū certamē: hec inteſtina tāti poplī clades: vix dies ꝑ q̃ndeci

consummata fuisset. tantusq; ibidem maxime extraneorū nationū sanguis effusus extitisset: q; si id thentum hungarorū ob odium non celaret: dicere possent: vt danubij fecus sicambriaz defluēs ex germanica ceterarumq; nationum cede in ipsum decurrenti sanguine in tantū permixtus fuisset: q; neq; homines neq; aialia a sicambria inceptis vsq; ad potentianā: aquam illius puram sine sanguine potare valuissent. In hoc etiam prelio: semper chabe partem superiorē fuisse tradunt. Tandem ad vltimū chaba cum suis per artē detrici deuictus fuisse dicitur. Quapropter Chaba cum fratribus suis etate illo iunioribus sibi adherentibus: qui sexaginta fuisse feruntur: necnon quindecim milibus hunorum: de ipsa cede residuis: ad honorium imperatorē auunculū suū in greciam fugisse perhibetur. Quem ipse honorifice susceptum licet sui regni particeps 7 grecie incolā facere voluerit: ille tamē natalis patrie dulcedine ductus: post tredecim annos quos in gre cia dicitur peregrisse: scythiam moraturus repetiuit. In quā: tum propter magnā illius distantiam: tum vero longui itineris gra / nitate detent⁹: vix vnius integri anni infra reuolutionē deuenit. Adita igitur scythia chaba benedegwz auum suū viuum et in / columē multo tamen senio confectum inuenisse: 7 de illius p̄silio consortem sibi non de scythica natione sed de corosinanz scy / thie vicina generatione duxisse fertur. Ex hac tandem vxore suā chaba genuit filium nomine edemen: 7 fratres illius ed. 7 donec superuixit semper pānonie pingui de tellure reminiscens: sue ge / nerationi vt rursus pannoniam repeterent persuadebat.

Capitulum de Siculis.

Ios etiam preter hunos qui chabam comitati sunt: tria milia virozū eadez de natione prelio de predicto per / fuge presidium erepti in pānonia remansisse: 7 q; primū in campo c̄yglamezew vocato sibi sedem fecisse: tandē occidentales nationes quibus viuente atila infesti erant metu / entes: ad erdewelwe p̄finia videlicet pānonice regionis se trans / tulisse: 7 non hunos siue hungaros: sed ne illoz agnoscerent esse residui: siculos: ipsoz aut vocabulo zekel se denotasse phibent. Si siculi: hunoz prima fronte in pannoniāz intrantium: etiā hac nostra tempestate residui fore dubitant per neminē. cū in ipsoz generatione extraneo nondū p̄mixta sanguine: 7 in morib⁹ seue riores: 7 in diuisione agri ceteris hūgaris multū differre videant.

¶ Hi nondum scythicis literis obliti: eisdem non incausti et papiri ministerio: sed in baculorum excisionis artificio dicarū adinstar: vtuntur. Hi etiam postea in gentem non modicaz excrecentes: hungaris rursus de scythia in pannoniā venientibus: cum de illoꝝ aduentu rumor ad eosdē delatus fuisset: inagno cū gaudio in ruthenia occurrerūt. Post hec aut hungaris de nouo regno pānome potitis: in p̄questratione eiusdē: idem siculi eandē ipsi⁹ regni quā antea p̄prijs pro sedib⁹ elegerāt hungaris volentib⁹ partē sortiti fuere. Isti siculi chabā in grecia perisse putarūt. Nā ⁊ nunc vulgus illoꝝ ad sui alterū viā capescentē derisorie dicere solet. Tunc redeas dum chaba de grecia reuertet. Chaba vero legitimus atile fuit filius: vt dictū est: ex filia honorij grecorum imperatoris generatus. Et cum rediens in scythiā nobilitate genitricis sue se in cōmuni extolleret: hunorum nobilitas illū spernendo contemptui habebat. et illi id q̄ non esset verus scythie alumnus: sed quasi permixto de sanguine natus obiciebat: ⁊ nec minus scythis chabā generatione de aliena consortē sibi duxisse opprobrio erat. Cum aut hungari rursus pānonie solū repetierūt filiū chabe in scythia remansisse. Edemen vero fratrem eiusdē magna cum familia hungaros vsqz ad pannoniā comitatū fuisse ⁊ ex illo abe generationē processisse tradunt. Sed haud dignam huic traditioni decet adhibere fidē. potissime quia hungari post atile mortē tantis annoꝝ curriculis euolutis rursus in pannoniā venisse perhibentur. quod cum nepotis illius tanta ad tēpora durare potuisset minime. Fidelium tñ lectorū arbitrium detinet nemo. si id quispiā fieri posse iudicat: propria vt vult vtatur voluntate. Postqz aut tanti populi multitudinē: mutuis in discordiam deduct⁹ gladius aut deleuit aut dispersit: pānonicus ager tante humane cedis post cruentationē habitus exosus: lōga per tempora sine rege stetisse dicitur. Cum autem hungari rursus in pannoniā redierunt: quendā princeps noīe swathepolug filium morothy natione polonū: bulgaris: messianis: tumqz in pānomia ab atila tanqz optimo leone domatis: regionibus imperitantem reperierunt. Hunc varioꝝ exhibitione munerū (vt series infra scripte historie plenius exprimet) allectum pariter ⁊ exploratum hungari subita irruptione in quodā oppido circa pontem boni cuius antiqualia hunc vsqz in diem durant circumuentus: omni sue militie cū virtute deleuisse perhibentur. Soluere tamen nō

nulli q̃ hungari in secundo ipsorum introitu: non zwathepalug
sed marotū patrem illius in pannonia inuenissent dominantem.
Idos eorū opinio hand fallit. Nam cū filius sene patre militari
virtute p̃stantior esset: ipse marothus vltima sue etatis parte la/
borans omne sui principatus pondus filio velut viro bellicum
ad onus abiliore concesserat. Iste marothus eadem tempestate
in castro wezprem denominato morabat̃. Qui cum filium virib⁹
hungarorum pariter ⁊ morti simul cum cuncto suo p̃pulo succu/
buisse audiuit: vehementi pre dolore vita excessit.

Finit prima pars chronice hungarorum.

Incipit prologus in secundam partem chronice hungarorū.

Digestis in prima parte operis huius hunorū siue
hungarorum generationis exordijs: felicibusq; et
sinistris eorundē prelijs: quotiensq; loca mutauē/
runt: quiq; finis primi eorundē regni obtigit: nunc
videndū est quo tempore rursus in pannoniam re/
dierūt: ⁊ qui redeuntū fuerūt capitanei: ac quant⁹
numerus armatorū in exercitu illorum fuit: et qualiter de nouo
pannonico potiti agro in illo regnent hunc vsq; in diem.

*Narratio secunde partis chronice hungarorū rursus in pan/
noniam redeuntium: deq; capitaneorū ducum ⁊ regum illorum
sefe subsequentiū vita ⁊ gestis: sequitur feliciter.*

Pro elend filius vgek ex filia enodbilij in scytia
genuit filium: quē ex euentu almus denominauit.
Nā mater illius dū esset grāda vidit in somnis
auem quāda in forma alturis ad se venire: suoq;
in gremio caput reclinare: quodq; ex vtero illius
torrens perisplendidissimus ortus fuisset: decur/
rensq; in terra aliena extitisset multiplicat⁹: quod
⁊ factū est. Nam postea de lumbis eius gloriosi reges propagati
sunt. qui postmodum in terra aliena: hac in pannonia: ingentem
populorū super multitudinē sūma cum gloria regnauere. Quia
autem somnium hungarico ideomate alom dicitur: ⁊ illius nati/
uitas per somniū fuit prenosticata: ideo ipse vocatus fuit almus.
Qui fuit vgek: qui fuit ed: qui fuit chaba: q̃ fuit ethele sine atila
qui fuit bendekuz: qui fuit turda: qui fuit scemen: qui fuit ethei:

qui fuit opos: qui fuit chadicha: qui fuit berend: qui fuit fultthá:
 qui fuit bulchu: qui fuit bolug: qui fuit zambur: qui fuit zamur:
 qui fuit leel: qui fuit lenéte: qui fuit kulche: qui fuit ompud: qui
 fuit miske: qui fuit mike: qui fuit bezf: qui fuit rudli: qui fuit cha
 nad: qui fuit buké: qui fuit bondofard: qui fuit farkans: qui fuit
 othmar: qui fuit radar: qui fuit beler: qui fuit kear: qui fuit keue
 qui fuit keled: qui fuit dama: qui fuit bor: qui fuit humor: q̄ fuit
 nemroth: qui fuit chus: qui fuit cham: qui fuit noc. Alm⁹ tandē
 genuit arpad: arpad genuit zoltan: zoltan genuit toxun. Anno
 igitur ab incarnatione domini ihesu christi septingentesimo qua
 dragesimo quarto: a morte vero Atile regis anno trecentesimo
 primo: vulgariter magyari sine hūm: latine vero hūgari tēpore
 Constantini quinti imperatoris ⁊ Zacharie pape denuo ingressi
 sunt pannoniā. Transcuntes igitur per regnum bellox: albox
 cumanoz: fisdaliā ⁊ ciuitatem ryo nominatā: deinde transiit
 alpes in quā dā prouinciā: vbi viderunt aquilas innumera
 biles: ⁊ ibi propter aquilas easdem manere non potuerant: quia
 de arboribus tanq̄ musce descendebant aquile: ⁊ consumeabant
 deuorando pecora eorum ⁊ equos. volebat enim deus: vt citi⁹
 descenderent in pannoniā. Exinde montes transcenderunt per
 tres menses: tandē deuenērunt in confinium regni pānonie: ad
 terrā que nunc erdel vocatur: inuitis gentibus memoratis.

De septem capitaneis hungaroz: ⁊ de septē castris eorundē.

Cumq̄ terrā in eandē descendissent: irruptionē
 circūadiacentium gentium formidantes: vniuersū
 cetum armatoz quē ducebant in septem exercitus
 diuiserunt. ⁊ vnicuiq̄ exercitui capitaneū specialem
 ipficientes: centurionesq̄ ac decānos more solito cō
 stituerunt. ⁊ vnusquisq̄ exercitus triginta milia viroz armatoz
 necnō octingentos quinquaginta septem continebat. Nam in
 secundo eorundē de scythia egressū de centum ⁊ octo tribubus
 ducenta ⁊ sedecim milia de vnaquaq̄ scz tribu duo milia arma
 toz: excepto familie numero eduxisse perhibent. Et his quidez
 septem capitaneis ac singulis exercitibus eorundē ductui depu
 tatis: pro conseruandis vxoribus ⁊ rebus ipsorum septē castra
 terrea prepararunt. in quibus tandē castris aliquādiu perman
 serunt. ⁊ exhinc secutum est quod pars terre eadē a theutunis
 Sibemburg id est septem castra vocatur vsq̄ in hunc diem.

De prio capitāeo .ac de albo equo necnō sella ⁊ freno dāuratis.

Merat autem ex illis capitaneis ditior ⁊ poterior
 arpad: filius alinus: filij elend: filij vgeg. Huius
 aut pater alinus in patria erdeleu occisus est. nō
 enī potuit in pānomaz introire. in erdeleu igitur
 quienerūt ⁊ pecora sua recreauerūt. Audiētes aut
 terre vtilitatē de habitatorib⁹: q⁹ optim⁹ fluminis
 eēt danubi⁹: ⁊ melior fra in mūdo nō eēt ptrib⁹ ill⁹

accepto itaq; cōmuni consilio miserunt nunciū nomine kufid fi/
 lium kund vt iret ⁊ totam terram prospiceret: habitoresq; terre
 agnosceret. Cum ergo kufid venisset in mediū hungarie: ⁊ circa
 partes danubij descendisset: vidit locū amenū: ⁊ circūquaq; ter/
 ram bonam ac fertilem: flumiū bonū ⁊ pratofuz: placuit ei. Dein/
 de venit ad ducem provincie qui regnabat post atilam vocatuz
 zwatapolug: salutauitq; eum de suis: ⁊ causam pro qua venerat
 manifestauit. Nec audiens zwatapolug gauisus est gaudio ma/
 gno. putabat enim illos esse rusticos ⁊ venire vt terram eius co/
 lerent. propter hoc nūciū delicatū remisit. kufid aut de aqua da/
 nubij lagenam implens ⁊ herbam periarū ponens in vtre: ⁊ de
 terra nigri zabuli accipiēs: ad suos reuersus est. Cūq; narrasset
 oīa que audierat ⁊ viderat: valde placuit eis. ⁊ lagenaz aque: ter/
 ram: ⁊ herbam eis presentauit. De quibus ipsi sapiendo bene co/
 gnouerūt terram optimā esse: ⁊ aquam habere dulcem: ⁊ pratum
 cum herbis fenilibus: que nuncius eis recitauit. Arpad vero cū
 suis de aqua danubij cornu implens: ante omnes hungaros sup/
 illud cornu omnipotentis dei clementiā rogauit: vt dñs eis ter/
 ram in perpetuū concederet. Sinitis his verbis omnes hungari
 clamauerunt deus deus deus tribus vicibus. ⁊ ibi inuentus est
 vsus iste ⁊ seruat apud hungaros vsq; modo. Deinde cōmuni
 consilio ad predictum ducem eundem nunciū miserūt: ⁊ ei equū
 album magnū cum sella deaurata auro arabie: ⁊ freno deaurato
 miserunt pro terra sua. Quo viso dux ipse magis gauisus puta/
 bat q; ei pro terra quadam hospitalarij misissent. Nuncius ergo
 impetrauit ibi a duce terrā: herbam: ⁊ aquam. Dux vero subri/
 dens ait. habeant quantūcūq; volunt pro hoc munere. ⁊ sic nun/
 cius ad suos reuersus est. Arpad autem interim cum septē duci/
 bus pannoniā intrauit: nō sicut hospites sed sicut terrā iure here/
 ditario possidentes. Tunc nunciū alium ad ducem miserunt ⁊ ei
 hanc legationē mandauerunt. Arpad cum suis tibi dicit. q; sup/
 istam terram quam a te emerunt diutius nullo modo stes: q; ter/
 ram tuam cum equo emerunt: herbam cum freno: aquā cum sel/
 la. ⁊ tu ppter emphiteosum. i. inopiam ⁊ cupiditatē: terrā: herbaz
 ⁊ aquam cōcessisti. Cūq; duci dicta esset legatio subridens dixit:
 equum illū malleo ligneo interficiant: frenuz aut in pratum pro/
 ijciant: sellam vero deauratā in aquā danubij abijciant. Cui nū/
 cius: ⁊ inde dñe quid damni habebunt: si equū interficis: canib?

suis victualia dabis: si frenum in herbam proijcies: homines sui
 qui fenum falcant aurū freni inuenient. si vero sellam in danu/
 bium abijcis: piscatores illius aurum selle super litus exponant
 atq; domū reportabunt. Si ergo terram: herbam ⁊ aquas habet
 totum habent. Dux ergo ille his auditis exercitū cito congrega
 uit timens hungaros: ⁊ auxilium ab amicis impetrauit: ⁊ omnib⁹
 coadunatis eis obuiam venit. Illi autem interea prope danu/
 bium peruenerunt: ⁊ in campo pulcherrimo summo diluculo pu
 gnā inierunt. Fuit aut̃ auxilium dñi cum hungaris: a quorū fa
 cie dux sepe dictus se in fugam conuertit: persecuti suntq; eum
 hungari vsq; ad danubium: ⁊ ibi pre timore in danubium se ia/
 ctauit: in quo pre aquarū uehementia suffocatur. Retradit aut̃

dñs hungaris pannoniam: sicut tradiderat filiis israhel tempo/
 re moysi terram seon regis ammoreorū ⁊ omnia regna chanaan
 in hereditatem. Dum ergo capitaneus iste arpad uteretur specia/
 li quadā dignitate in scythia: ⁊ hanc haberet ipsa generatio con/
 suetudinē scythicā legitimā ⁊ probatā: ut unus in expeditione
 gradientibus debeat anteire: in redeūdo vero retrocedere: ipe
 p eo alios capitaneos pannoniā aduenientes fert precessisse. eoq;
 zwatapolug ut superius dictū est debellato ⁊ occiso arpad cu; ce
 teris hungaris castra fixit in monte noe prope albam: ⁊ ille locus
 est prius quem arpad sibi elegit in pannonia: unde ⁊ ciuitas al
 ba per sanctum regem stephanum qui de ipso processit fundata
 est ibi prope.

3 **D**obolch vō ali⁹ capitaneus vnde chaack orit genera-
tio: descendisse dicit in ipso campo ⁊ loco vbi chakna
ra nunc iacet dissoluta. Illud etenim castruz zobolch
fūdauit capitane⁹: qđ postmodū chak ipō mortuo suo
noīe a suis cognatis ⁊ familia iussit appellari. Primo
quidē zobolch dicebat. Illud etiā castrū tpi⁹ Andree Bele et
Lenēte filioz zaar ladislai p cōe cōsiliū hūgaroz est cōfractuz.

Tercius capitaneus.

Tercius vō capitaneus Gyula fuit: vnde gyula fili⁹ la
dislai derinat. Eratq; iste gyula dux magnus ⁊ potēs
qui ciuitatē magnā in erdeleu in venatione sua inue/
nerat: que iaz pridem a romanis cōstructa fuerat. Ha
bebatq; filiā nomine Sarolt pulcerrimā. de cui⁹ pul/
chritudine provinciales duces diutius loquebant. quam geysa
dux consilio ⁊ auxilio Belind qui terram kulam possederat: tra/

duxit in uxorem legitimā. Isti Beliud kulam dedit filiam suam
 ut cōtra fratrē suum keam bellaret: et post obitum suū terram suā
 idem beliud hereditavit. Tandem cū gyula hungaris in panno
 nia habitantibus infestus esset et multipliciter molestus per san/
 ctum stephanū regē in pannoniā est deductus: nō tamen iste gyu
 la capitaneus: sed ab illo tercius.

Quartus capitaneus.

Quarti siquidem capitanei vocabulum fuerat Lund:
cuius filius kusid ⁊ cupan: qui prope nyr fixere sua ca
stra ibiqz post baptismū in monasteriū fundauere.

Quintus capitaneus.

Ed quintus Leel est nominat⁹. qui messianos scilicet
bohemicos de partib⁹ golgate expulit: ibiqz diuti⁹ ca
strametatus fuisse perhibet. Ex isto quidez zuard orit
generatio siue prosapia ⁊ origo.